Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 69 ◆ Середа, 10 квітня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

У кооперативі «Коровай», що виник кілька місяців тому в Полтаві, завжди людно: і асортимент тут великий, і все свіже — щойно з жару. Традиційний хліб «цеглиною», до якого ми так звикли, тут не випікають. Натомість круглі короваї, булочки, пампушки з часником, перепічки — все те, чим були так знамениті українські хлібопеки. Кооператив, який виник при обласному об'єднанні хлібопекарської промисловості, планує в майбутньому асортимент збільшити за рахунок витягнутих з бабусиних скринь фірмових рецептів. З'являться калачі, бублики, пироги, весільні короваї. Душа колективу — Світлана Миколаївна Ільченко. Вона і голова кооперативу, і завідуюча виробництвом, і постачальниця; допомагає пекарям, стоїть за прилавком. У невеликому колективі зайвих людей нема. І всі — на всі руки. На фото: продукція готова — тепер лише встигай повертатися.

Фото Анатолія **АФАНАСЬЄВА.**

ГАРЯЧИЙ ТЕЛЕФОН

Шановні читачі!

10 квітня з 12 до 13.30 ви зможете безпосередньо спілкуватися з Головою Верховної Ради УРСР Л. Кравчуком.

Для цього вам досить підняти телефонну трубку і набрати номер 293-05-09.

Голова Верховної Ради України відповість на всі питання, які вас цікавлять, окрім, звичайно, тих, які вирішуються безпосередньо місцевою владою.

Отже, тел. 293-05-09. Буде працювати 10 квітня з 12 до 13.30.

Запрошуємо до розмови.

РЕДКОЛЕГІЯ.

Після Чорнобиля: що зроблено, що далі?

Мабуть, жодних промовців не слухали законодавці з такою увагою, як це було на спільному засіданні палат Верховної Ради СРСР 9 квітня. Це й зрозуміло. Адже розглядався комплекс проблем, пов'язаних з ліквідацією наслідків чорнобильської аварії. З доповідями і повідомленнями виступили перший заступник прем'єр-міністра СРСР В. Х. Догужієв, голова Комітету союзного парламенту з питань екології і раціонального використання природних ресурсів К. Саликов, заступник голови Державної комісії Кабінету міністрів СРСР по надзвичайних ситуаціях В. А. Губанов, представники урядів РРФСР, України і Білорусії.

Депутатам було представлено великий матеріал для роздумів. Минув рік, як парламент прийняв відповідну постанову щодо Чорнобиля. Головуючий А. І. Лук'янов, нагадавши про це, підкреслив, що Верховна Рада СРСР дедалі більше приходитиме до контролю за прийнятими парламентом рішеннями. Зрозуміло, з особливою ретельністю необхідно подивитись, що зроблено в даному разі.

Підкреслювалось, що настав час створити вітчизняну довгострокову програму оздоровлення потерпілого населення. Водночас було відзначено, що уряд почав пропробку конкретних пропозицій для включення до програми міжнародного співробітництва по Чорнобилю, з участю установ і організацій ООН відповідно до резолюції 45-ї сесії Генеральної Асамблеї світового співтовариства, прийнятої в грудні минулого року.

І. НОВИКОВ,
А. ПЕРШИН,
парламентські кореспонденти ТАРС.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

◆

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

◆

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

У комісіях Верховної Ради УРСР

ПРОБЛЕМИ ЗАЛИШАЮТЬСЯ

На Україні за минулі п'ять років 238,7 тисячі осіб покинули цей світ внаслідок нещасних випадків на виробництві та в побуті. Ще близько п'яти тисяч стали інвалідами. Про стан та заходи по забезпеченню належних умов праці, запобіганню виробничого і побутового травматизму в республіці і йшла мова на засіданні Комісії з питань соціальної політики і праці Верховної Ради УРСР.

На засіданні виступили начальник управління умов праці Міністерства праці УРСР А. Каверзнєв, голова Держгіртехнагляду республіки А. Дюба, керівник робочої групи постійної комісії Ради Федерації незалежних профспілок України з питань охорони праці та екології В. Петров, начальник відділу праці Держагропрому УРСР О. Гайовий, начальник технічного відділу Держгіртехнагляду УРСР, відповідальний секретар комісії при Раді Міністрів з питань запобігання травматизму Е. Теличко. Особливо високі показники травматизму на підприємствах вугільної, легкої, деревообробної промисловості, лісового та водного господарства. Причинами такого становища є важкі та шкідливі умови праці, застаріле і зношене устаткування, машини та механізми, а також серйозні недоліки в підготовці виробничого персоналу та працівників охорони праці, зниження трудової і виробничої дисципліни.

Особливу тривогу викликає технічний стан хімічних виробництв — найбільш небезпечних як для працюючих, так і для населення. З 11 тисяч об'єктів, що експлуатуються на Україні, 93 відсотки не відповідають правилам безпеки, в тому числі 820 підприємств треба ліквідувати, а 464 — реконструювати і перепрофілювати. Зокрема, на вінницькому виробничому об'єднанні «Хімпром» допущено повний знос устаткування для виробництва сірчаної і фосфорної кислот. На Дрогобицькому нафтопереробному заводі все обладнання морально застаріле і фізично зношене на 80 відсотків, а установка термокрекінгу — на 100 відсотків.

Перелічені цифри і факти говорять самі за себе. Імовірність аварій або смертельного випадку в республіці приблизно в 3—5 разів вища, ніж у промислово розвинених країнах світу.

Сучасним вимогам не відповідають не тільки устаткування підприємств, а й діяльність служб з охорони праці та техніки безпеки. На багатьох підприємствах вони не укомплектовані, плинність кадрів тут досягає 20—25 відсотків. Багато працівників не мають необхідної освіти: жоден вуз України не готує спеціалістів такого профілю, а відомчі курси підвищення кваліфікації неспроможні вирішити ці проблеми.

Усі ці пекучі питання не могли залишити байдужими народних депутатів — членів комісії. На засіданні вирішено: справа спеціалістів — розробити концепцію удосконалення системи охорони життя людей на виробництві і в побуті, справа депутатів — надати їй державної підтримки.

Людмила КОХАНЕЦЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ЯКИМ БУТИ УРЯДОВІ?

Суб'єктивні роздуми про реформу управління республікою

Тема дня

У тому, що така реформа назріла, немає сумніву. Про це владно нагадує і перехід на ринкові відносини. Збереження нинішньої системи управління все глибше й дошкульніше позначається на суспільному житті.

Як приклад, шахтарські страйки. Говорячи про їх політичну спрямованість, гадаю, треба перш за все мати на увазі не зовнішні ознаки — вимоги про відставку уряду чи президента країни. За цим, скоріше, невдоволення всією системою державного устрою, який, до речі, і уособлюють прем'єр-міністр чи президент. Або взяти вимоги шахтарів щодо максимальної самостійності шахт. Десятиліттями, видаючи нагора вугілля, шахтарі просто не знали, що відбувається далі. Як і кому його продають, що за це мають і куди надходять кошти? Злиденне становище шахтарських селищ, невдоволення життям, яке дійшло до краю, і штовхнули шахтарів до виступу. І як би хто не хотів відокремити суто економічні вимоги гірників від політичних, це не вдасться. Бо це — єдиний і неподільний «пласт» шахтарської самосвідомості, який знайшов вихід у страйку, масових мітингах, і, врешті-решт, у вимогах політичного характеру.

Чи стосується це стану управління республікою? Звичайно. І не тільки тому, що на території України знаходиться кам'яновугільний Донбас. І навіть не тому, що наш уряд зголосився взяти під своє крило базові, провідні галузі промисловості, що, можливо, треба було зробити раніше. Бо той клінч, у який зайшов союзний уряд Миколи Рижкова, позначився і на прийдешніх настроях шахтарів. Хто оголошує себе спадкоємцем, той приймає не тільки здобутки, а й гріхи колишніх «володарів».

Однак за час, що минув з торгічної «гарячої весни», на рівні союзної виконавчої влади відбулися докорінні зміни. Тихо пішов у небуття уряд, сформований на першому З'їзді народних депутатів, з'явилася нова структура управління — Кабінет міністрів. Омріяне близьке поєднання законодавчої (президент) і виконавчої (прем'єр-міністр) влади відбулося.

Чи внесло це істотні зміни в життя країни? Мабуть-таки, треба дати ствердну відповідь. Але зауважити, що зміни помітні, так би мовити, скоріше на рівні ідеї. За добрим задумом підпорядкування міністерської влади президентові і концентрація її в Кабінеті міністрів на зразок західних демократій мали внести перелом у загальмований хід економічної реформи. Чи сталося це? Ні, не сталося. Дії прем'єр-міністра Павлова часто називають непопулярними. Зауважимо, що весь драматизм ситуації саме в тому, що будь-який уряд за цих умов ніколи не набув би широкої підтримки населення. «Перехідний період» тим і характерний, що його треба перейти. Інша справа — з якими втратами...

Сьогодні необхідність такого «переходу» не викликає сумніву. Є ще одна обставина, яка спонукає до реформацій. Україна, як суверенна республіка, має громіздкий і численний бюрократичний апарат. Наприклад, міністрів і заступників Голови Ради Міністрів більше, ніж у Сполучених Штатах Америки. Чи треба «скорочуватися»? Мабуть, треба. І мова не тільки про витрати на утримання апарату управління. «Людям біля столу» можна платити й більше — була б користь.

Користі мало. Говорячи про назрілу реформу виконавчої влади, Голова Ради Міністрів УРСР В. Фокін зазначив нещодавно, що він не буде копіювати Центр, де створення Кабінету означало тільки зміну назви та деякі кадрові перестановки. Можливо, саме це і стримує подальший радикальний хід перетворень. Міністерства-монополісти, як би вони не називалися, залишаються структурою адміністративно-командної системи, де головна функція — розподіл того, що є. Оренда, роздержавлення підривають цю функцію, а часто-густо і зводять її нанівець. Звідси і суперечності, які виникають між підприємствами і так званим «штабом галузі».

Отож чи буде модель, яку запропонує В. Фокін, на відміну від союзної максимально пристосованою до потреб ринкової економіки? Говорячи про це, Голова Ради Міністрів запевнив, що у проєкті є такі чинники. Він спирається на «ступінь усталеності організаційних структур самого Кабінету». Можливо, мова йде про досвід Центру і перенесення цього досвіду на умови України. Однак мати стабільний уряд — це означає мати міцні важелі виконавчої влади на місцях. Рішення уряду повинні виконуватись. Тому окрім усталеності структур уряду необхідно добитися, як зазначає В. Фокін, високої еластичності у структурі інших органів державного управління.

Автори проекту нової схеми управління республікою відійшли від традиційного «галузевого» принципу. Щоправда, у Дніпропетровську В. Фокіним було сказано, що уряд має на меті зберегти Державний комітет УРСР по металургії. Чи буде це винятком?

За попередніми висловами Голови Ради Міністрів можна зробити висновок — скорочення апарату управління неминуче. Наприклад, за існуючим задумом, прем'єр-міністр матиме лише два заступники. Значно спроститься управління і впровадження інституту державних міністрів. Різниця між державним міністром і заступником Голови Ради Міністрів істотна, бо він, державний міністр, не матиме над собою так званого куратора, як нині має керівник галузі. Відпадає знеособлення управлінської ланки, коли всі відповідають, так би мовити, за все.

Місяців зо два тому автор цих рядків був присутній на засіданні Президії Ради Міністрів, де серед інших розглядалося питання договірної дисципліни і поставок за межі республіки. Характерна деталь: майже всі позиції цих поставок Україна провалила. Ми не поділилися з іншими республіками навіть запасами цукру, якого вдосталь. Дивлячись на нас, зірвали поставки Україні і партнери. Республіка опинилася немов в економічній блокаді, і тільки настійливі вимоги Голови Ради Міністрів спонукали до дії управлінський апарат. Але час було згаяно, довір'я підірвано.

Які критерії наповнення нової схеми управління кадрами має на увазі В. Фокін? «Для мене найголовніше, — наголосив він в одному з інтерв'ю, — створити уряд національної злагоди. Тому, добираючи кандидатури, я керуватимуся передусім професіоналізмом того чи іншого кандидата».

Що ж, критерій цілісний і до того ж відповідає вимогам ринкових відносин, коли навіть уряд повинен себе окупати. Хоча б для того, щоб подавати іншим добрий приклад.

Леонід САМОЙЛЕНКО.

Що із справою Степана Хмари

Читачі «Голосу України», знаючи, що Степана Хмару звільнено з-під варти, у листах і телефонних дзвінках цікавляться подальшою долею справи. Публікуємо офіційного листа, направленого Головою Верховного Суду УРСР О. Якименком до Верховної Ради УРСР:

«Інформую, що Судовою колегією в кримінальних справах Верховного Суду УРСР в складі головуючого — члена Верховного Суду УРСР і двох народних засідателів 5 квітня 1991 року в розпорядчому засіданні розглянуто кримінальну справу по обвинуваченню С. І. Хмари, Березанського та інших. Судова колегія прийшла до висновку, що по справі зібрані необхідні докази для розгляду її в судовому засіданні і віддала всіх обвинувачених до суду. Зокрема, Хмара відданий до суду по ст. ст. 86 (розбій з метою розкрадання державного або громадського майна), 166 (перевищення влади або службових повноважень), 139 (перешкодження відправленню релігійних обрядів), 187-3 (організація або активна участь в групових діях, що порушують громадський порядок) і 193 ч. 3 КК УРСР (викрадення важливого особистого документа).

Також віддані до суду всі інші обвинувачені по статтях Кримінального кодексу, які їм пред'явлено органами слідства.

Одночасно Судова колегія обговорила питання про запобіжний захід щодо підсудного Хмари. Зважаючи на багаточисельні прохання народних депутатів УРСР (більше 140 чоловік) про звільнення Хмари з-під варти, Судова колегія змінила запобіжний захід відносно Хмари — з утримання під вартою на особисту поруку на час до судового засідання і судового розгляду справи.

Судовий розгляд призначено на 29 квітня 1991 року.

Винність або невинність Хмари повинна бути встановлена судом.

Одночасно повідомляю, що якщо Хмара буде впливати на учасників судового процесу або свідків, чи вживати інші заходи з метою тиску на суд, Судова колегія вправі в усякий час змінити запобіжний захід».

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

доктору економічних наук В. С. Павлову від доктора економічних наук О. С. Ємельянова

Шановний колего!

Я вирішив написати цього листа, маючи одну єдину мету — нагадати Вам про те, що найголовніший у країні урядовий портфель не повинен наглухо замурувати в собі Ваш високий науковий ступінь доктора економічних наук. А небезпека така, на жаль, є. Про це свідчить весь пакет останніх рішень (директив), прийнятих або Вами, або з Вашої подачі.

Особливо настороже позиція, яка чітко проглядається і яка грунтується на Вашій впевненості, що всі наші біди начебто є наслідком часткової втрати центром влади і важелів управління головними економічними процесами. Але ж істинна причина розвалу економіки зовсім не в тому. Вона — у грубих помилках центру, в їх директивному тиражуванні на всю країну, на всі республіки, на всі господарські структури. Не можна врятувати потопаючий корабель, його екіпаж і пасажирів, дуже міцно прив'язавши до нього важко навантажені шлюпки, та ще й зв'язавши всіх, хто в них знаходиться.

Ніякі централізовані дії, навіть при танковій підтримці, не можуть кардинально поліпшити життя людей, створити істинну мотивацію до високоефективної праці — основу будь-яких прогресивних змін у суспільстві.

Найкращою ілюстрацією цього положення є наш сімдесятирічний експеримент з майже повним знищенням мотивації до праці і всіма наслідками, які з цього випливають. Саме тому й виникли розмови (на жаль, поки що — тільки вони) про ринкові відносини як засіб ініціювання трудової активності населення, збільшення обсягів виробництва, поліпшення життя народу. До речі, і наука управління вважає, що найефективнішим є функціонування складних систем у тому разі, якщо кожна з її структур працює в автономному режимі.

Тепер хочу спинитися на деяких Ваших економічних рішеннях, які викликають негативну реакцію (та й подив) у багатьох економістів.

Насамперед про споживчий ринок, ціни, податки, гроші, тобто про ті питання, в яких Ви — професіонал. Багато доперебудовних років на нашому споживчому ринку штучно утримувалась відносна рівновага між товаром і грошовою масою. Було мало товарів, але й мало грошей у населення. Від п'ятирічки до п'ятирічки зростало і те й інше. Жили люди погано, але з кожним роком неможливо трохи краще. На Україні, наприклад, доходи населення за кожну з п'яти доперебудовних п'ятирічок зростали на 12—13 млрд. крб., товарна ж маса споживчого ринку — на 1,5—2,0 млрд. крб. За цей же час сума вкладів населення в ощадбанку зросла в 25 разів.

Для економіста Вашого рівня це — тривожна тенденція. Адже в наявності процес, хоч і не бурхливий, зниження купівельної спроможності карбованця, та й відносного зубожіння трудящих. Біда насувалась. Необхідно було негайно розв'язувати проблему зростання товарної маси ринку, саме споживчого ринку. Потрібні були реальні заходи щодо істотної зміни структури суспільного виробництва. Потрібна була, насамперед, реальна державна підтримка підприємництва і всіх тих, хто працює безпосередньо на насичення споживчого ринку товарами. Потрібні були і заходи щодо державного регулювання цього процесу, нові принципи податкової політики, не тільки як засобу поповнення союзного бюджету, а як інструменту стимулювання випуску товарів для нашого споживчого ринку. Нарешті, треба було б не тримати цю проблему в центрі, а віддати її вирішення в республіки, включаючи і експортно-імпортну діяльність.

Ви ж, шановний докторе, побачили вихід зовсім в іншому, у тому, щоб з центру дозволити (як хочеться дозволяти і... забороняти) республікам, самостійним господарським структурам підвищити всім категоріям населення грошові доходи, рекламуючи цю акцію як благо для народу. Насправді ж ще більше знижувалась «ціна» карбованця, поглиблювалось зубожіння основної маси людей, бо ці додаткові доходи не були забезпечені товарною масою на споживчому ринку. На кожну одиницю товару стало припадати більше грошей. На Україні, наприклад, доходи населення за одну тільки останню п'ятирічку збільшились на 36 млрд. крб., а вклади в ощадбанк — більш як на 35 млрд. крб. Тепер вже склалась критична ситуація. За кожним карбованцем товарної маси «полювало» більш як 2,5 карбованця грошових знаків.

Ви, звичайно, можете сказати, що коли всі ці антиекономічні дії проводилися в життя, Ви не були біля «керма». Це справді так, але ми не можемо абстрагуватися від того, що Ви були дуже близькі до стернового. Коли ж прийшли до керма, Ваші перші кроки були вже спрямовані на заходи щодо зближення грошової і товарної маси ринку. Але замість того, щоб піти на кардинальні заходи, Ви вирішили підняти вартість товару за рахунок роздування цін, підрахувавши, що таким шляхом вдасться підвищити збалансованість ринку і звільнити союзний бюджет від дотацій на соціальні справи.

Заради справедливості хочу підкреслити, що іншого шляху, в обраній Вами схемі, практично не існує. Разом з тим, думаю, що Ви, очевидно, не врахували реакцію народу на цю акцію. Люди не захотіли, щоб за їх рахунок проводилося виправлення помилок центральної влади. Потрібно було, у зв'язку з цим, вирішувати питання про компенсацію зростання цін, але грошей, забезпечених товарними ресурсами, у держави немає, і Ви вирішили частково перенести тягар своїх прорахунків на плечі підприємств. Але це теж не розв'язує проблеми, бо і в них не вистачає коштів на зазначені цілі навіть при зниженні податках на прибуток. І тому навряд чи вдасться вийти з становища без випуску додаткових обсягів «дерев'яних», знову-таки не забезпечених товарною масою грошей, а це новий виток інфляції, не кажучи вже про прорахунки з закупівельними і оптовими цінами, які теж призведуть до цього ж.

Ви заявляєте, що операція з цінами дає змогу сформувати бездефіцитний бюджет. Але ж замість дефіциту збільшується так званий внутрішній борг. Кому? Населенню, насамперед. Це значить, що виплачені народові компенсаційні гроші не мають на суму боргу відповідного товарного покриття.

Тут, очевидно, є розрахунок на те, що з часом вдасться цей борг оплатити, тобто перетворити ці гроші в забезпечені реальним товаром. Але немає сумніву, що при цьому ринок негайно відреагує витком інфляції і підвищенням цін. Адже гроші на ринок потраплять уже сьогодні, коли полиці магазинів порожні. І знову друкарський верстат повинен працювати на повну потужність. Так навіщо ж потрібна була ця операція з перетворенням дефіциту в борг?

Незрозуміло, шановний Валентине Сергійовичу, чому Ви не пішли на кардинальні рішення. Адже Ви не можете не розуміти, що тільки механізм відсічення інфляційних грошей та ініціювання (за рахунок інтересів і державної підтримки) трудової активності народу є єдиним кардинальним виходом. І новому прем'єрові якраз і треба було б звернутися до народу за підтримкою щодо проведення грошової реформи, щодо блокування на час інфляційних грошей. Бо іншого шляху немає. А несміливі спроби проведення «тихої» реформи нічого не дадуть. І, певен, ні в які рамки серйозної економічної програми виходу з кризи ця акція не вписується. А без програми, без чіткої мети, без, нарешті, ідеї неможливо повірити в світлі перспективи, та й у саму реальність зупинення хоча б стабільного руху... в безодню.

Не можу в цьому зв'язку не поставити питання про Ваше ставлення до «Програми 500». Я особисто не повністю поділяю деякі її підходи і заходи. Але це була цілісна конструкція, що охоплювала всі економічні аспекти виходу з кризи і формування зовсім нової економіки. Її широке обговорення безсумнівно дало б змогу уточнити деякі спірні моменти і мати комплексну програму дій по переходу до цілком нового типу економіки. Чому ж Ви, не висловивши свого ставлення до вузлових питань цієї програми і не маючи замість неї ніякої іншої, геть її відкинули? Я розумію, що формальна відповідь на це запитання у Вас готова. Це, мовляв, не Ви, а парламент, але дуже хотілося б знати Вашу особисту позицію в цьому питанні.

Сьогодні ні в кого немає сумніву, що без екстрених екстраординарних заходів щодо впорядкування грошового обігу, збалансованості грошової і товарної маси споживчого ринку, без механізму підвищення зацікавленості товаровиробників у випуску товарів ні про який вихід з кризи серйозно говорити не можна.

Скажімо, до комплексної грошової реформи Ви не готові, є небезпека, що нові гроші будуть такими ж «дерев'яними», як і нинішні, а на радикальні заходи йти страшно. Допускаю, розумію, хоч і не поділяю. Але ж можна було провести реформу в кілька етапів. Не в розрізі п'ятдесяти і сотокарбованцевих купюр, а в розрізі відособлених сфер грошового обігу (державна і кооперативна торгівля продовольством, промтоварами, послугами і т. п.) і випустити нові гроші на обсяг товарообороту в одній із сфер. Весь грошовий обіг у такій сфері був би забезпечений тільки новими грішми. Це значить, що тут була б збалансованість, що кожен житель мав би гарантовану можливість купити відповідні товари (послуги) на рівні реально забезпеченого споживчого кошика. Це значить також, що в цій сфері буде неможливим у принципі існування мафії, тіньового ринку. Адже працюють тільки нові гроші, а їх ні в кого, в т. ч. і в магнатів тіньового ринку, немає і бути не може в розмірах більших, ніж у будь-якого жителя країни. Звичайно, сподіваюсь, зрозуміло, що для цього нові гроші не повинні видаватись у проценті від різних за рівнем доходів. Абсолютно всім вони повинні видаватись в однаковому розмірі. Слід було б при цьому дозволити і з трудових заощаджень брати нові гроші тільки в розмірах, яких не вистачає, виходячи із споживчого кошика, до середньої забезпеченості.

І, звичайно, найефективніше було б, якби таку реформу провела кожна республіка окремо. І не треба при цьому шукати якісь політичні мотиви. Я говорю виключно про економічний бік питання. Адже кожному ясно, що збалансованість грошей і товару у степінному співвідношенні реальніше провести в масштабах республік. Це дало б можливість сформувати їх внутрішні ринки, створити справді ринкове міжреспубліканське середовище.

І не слід лякати народ розривом зв'язків між республіками: і економічних, і політичних, і культурних, й інших. Навпаки, зв'язки зміцняться, набудуть реальної економічної договірної основи. Особисто я впевнений, що саме такий підхід і є реальним шляхом зміцнення Союзу суверенних республік. Не слід також оперувати новоявленим терміном — «єдиний економічний простір» і лякати його розривом. Адже будь-який економічний простір повинен прагнути до своєї безмежності, бо тільки в цих умовах можуть складатись ефективні господарські зв'язки. Не можна плутати договірні відносини з кордонами економічного простору. Думаю, ні в кого не виникне думка припускати, що економічний простір процвітаючих, скажімо, Швейцарії, або Фінляндії, замикається кордонами цих країн. Економічний простір безмежний, і основою його є виключно горизонтальні зв'язки між державами, та й господарськими суб'єктами в усіх аспектах суспільного розвитку.

Кілька слів про політику Кабінету міністрів щодо відновлення централізованого примату розвитку виробництва засобів виробництва. Думаю, що це, як мінімум, шлях з тупика в тупик. Адже ми йдемо в ринок, і ніхто, навіть прем'єр, цей процес спинити вже не зможе. Не можна тому з центру формувати інвестиційну політику суверенних республік. Вона — прерогатива власників: республік і господарських структур. А вони, виходячи з потреб і можливостей, самі визначать і політику, і стратегію використання зароблених власних коштів.

Не можна також не враховувати і нашого багатого досвіду індустріалізації і нарощування виробництва для виробництва. Сьогодні немає важливішого завдання, ніж насичення ринку споживчими товарами, поліпшення життя народу. І тому саме ці напрями повинні забезпечуватись державною підтримкою, в тому числі і з боку центру.

Насторожує і Ваша позиція щодо Союзного договору. В його проекті простежується чітка лінія на посилення централізованих засад управління економікою. Для чого потрібно, наприклад, щоб економічні зв'язки між республіками координувалися центром. Чому б повністю не віддати в компетенцію республік питання соціального розвитку, зовнішньоекономічної діяльності і всі інші, пов'язані з раціональним використанням їх власності?

Навіщо центрові, його органам займатись командуванням господарською діяльністю самостійних виробничих структур? Для чого приймати укази, постанови, закони з питань, що стосуються внутрішніх справ республік? А судячи з проекту Договору все це знову передбачається зосередити в центрі.

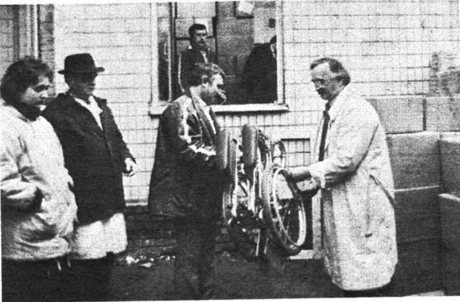
Хіба не правильніше було б, щоб центр мав можливість централізувати у себе лише функції, необхідні йому для управління тільки тими сферами, які республіки добровільно доручать йому виконувати? Йдеться про такі функції, як управління загальносоюзними програмами по космосу, транспорту, стратегічній обороні та деяких інших. Саме на виконання цих функцій республіки виділили б центрові необхідні цільові кошти. Вони і повинні складати прибуткову частину бюджету Союзу. До речі, бюджету Союзу, а не союзного бюджету. А видаткова частина бюджету повинна формуватись як видатки Союзу на виконання виключно своїх функцій, доручених і оплачених республіками, а можливо, й іншими державами. У складі бюджету мають бути і кошти на утримання союзної адміністрації. Ніяких податків як джерел формування бюджету Союзу бути не повинно, повинні бути цільові внески на конкретні цілі.

У таких умовах у центрі повинні прийматись законодавчі і підзаконні акти, виключно в рамках своєї компетенції, за своїми функціями. Це апріорі виключить саму можливість так званої війни законів. Адже сьогодні з кожного питання приймається і союзний, і 15 республіканських законів. Уникнути «війни законів» при цьому практично неможливо. Всі республіки мають свої погляди, свої права, відображені в деклараціях про державний суверенітет, і не треба намагатися нав'язувати їм з центру закони і директиви.

Хіба не ясно, що нинішній етап, та обстановка, яка склалась, настійно вимагають відмови від централізованого командного управління. І якщо серйозно говорити про центр, про Союз, то треба говорити про дійсно новий центр. Головне, що від нього вимагається, це не заважати самостійним державам самостійно вирішувати свої питання.

Союз має бути Союзом, але Союзом суверенних держав. Центр хай буде центром. Хай він вирішує ті питання, які йому доручать республіки, тобто, те, для чого його, вибачте, наймуть. Хай Вас не ображає це «ринкове» слово.

Дуже хотілося б, щоб міркування і питання, порушені в цьому листі, які хвилюють Ваших колег-економістів, допомогли Вам у виробленні конкретної програми дій щодо стабілізації економіки і формування ринкових відносин.

...ДАЮ, ЩОБ ТИ ДАВ

Гуманітарна допомога

Відстань у дві тисячі кілометрів не стала перешкодою на шляху автофургона з великою гуманітарною допомогою від християн з шведського міста Карл Скроне. Вони приурочили свій щедрий дар, що оцінюється у два мільйони карбованців, до великого православного свята — Пасхи. І все, що доставлено в Київ 5 квітня,— медичне обладнання, ліки, одяг, продукти харчування тощо,— буде розподілено між лікарнями міста та районів, що постраждали від чорнобильського лиха.

Голова місії милосердя пастор Фольк Стін — людина середнього віку, доброзичливий, приязний. Він розповів, що в нього велика сім'я, шестеро дітей, старші з яких розмовляють російською мовою.

— Ми допомагаємо ближнім, бо це в традиції християн,— говорить пастор. — Знаємо, що й ви будете поруч, якщо виникне така необхідність. Так, як ви допомогли свого часу перемогти фашизм. Я вірю, що від вашої країни прийде велике благословення для всього людства.

Акція вручення гуманітарної допомоги завершилася спільною молитвою.

Вячеслав ПУШКАРЬОВ.

На знімках: пастор Фольк Стін розвантажує медичне обладнання.

Фото автора.

Оце так!

НАРУЧНИКИ ДЛЯ ДЕПУТАТА

Міліції міста Дубно не сподобалася поведінка депутата міськради Петра Комісарука. Може, він, як сьогодні кажуть, «екстреміст»? Так, він входить до демблоку. Ото і весь екстремізм. Працює головним лікарем онкодиспансеру, і за час своєї роботи перетворив колись занедбану медичну споруду в лялечку. Але — принциповий. На одній із сесій виступив проти того, щоб утримувати на дотації місцевий медвитверезник, на нараді з питань екології різко критикував працівників місцевої державтоінспекції за те, що не контролюють вмісту шкідливих речовин у вихлопах автотранспорту...

Критика не сподобалася. З особливою пристрастю було оглянуто щойно одержаний автомобіль онкодиспансеру, без будь-яких пояснень зроблено обшук в кабінеті старшої медсестри. Та «спіймали» депутата, коли вийшов о другій годині ночі з іменин. «Метрів за сто від мого будинку чатували аж три міліціонери, — наводить його слова газета «Вісті Ровенщини», в якій розповідалося про цю історію. — І навіщо було мені одягати, наче якомусь злочинцю, наручники, якщо міліціонери мене добре знали, та й представився їм...»

І справді: для чого? Міліцейське начальство пояснює, що якраз проводилася операція «нічне місто». Щось не віриться, що брали підряд — і в кайдани. Можливо, лише тих, кого слід добряче налякати?

Сергій МАКАРЕНКО.

ХОЧЕ

А найкращ
де зробити 12
ня цього ро
актовому залі
літехнічного
дні о 19-й г
ролюватиме
доном і, на
Західній Укр
театр зі Льв
рись!».

Киянам та
львів'яни пон
ралізовані пі
«Від вуха до
зрозуміло, щ

Телеграфним рядком із Закарпаття

ОБ'ЄДНАЛИСЯ ЧОРНОБИЛЬЦІ...

325 працівників Закарпатського УВС надавали допомогу в зоні Чорнобиля в 1986 — 1987 роках. За п'ять років, що минули, у них накопичилося багато проблем. От і вирішили вони створити асоціацію. Головою обрано юриста відділу позавідомчої охорони П. Бронтерюка.

...І ФЕРМЕРИ

На Берегівщині сьогодні працюють близько 90 орендарів та членів сільських і фермерських господарств. Щоб захистити їх від чиновників, надати методичну та правову допомогу, в районі створено спілку орендарів.

КАТЕХІЗИС ДЛЯ ВСІХ

Служителі Ужгородського Римо-католицького костьолу започаткували навчання дітей катехізису — основам християнської віри. Викладання ведеться угорською, українською, іншими мовами.

ПОВЕРНЕННЯ «СОВИ»

Після 120-річної перерви в Ужгороді знову почала виходити незалежна публіцистично - сатирична газета «Сова». Відродили видання 13 журналістів газети «Закарпатська правда» за власні кошти. Засновники запрошують до співпраці усіх, хто володіє пером.

Микола БОГДАН.

СВЯТО ЄДНАННЯ

Держава і культура

У приміщенні Українського фонду культури відбулась прес - конференція для представників республіканських засобів масової інформації, присвячена майбутнім гастролям по Україні капели бандуристів імені Тараса Шевченка зі Сполучених Штатів Америки.

Відкриваючи прес - конференцію, голова фонду Б. Олійник наголосив, що ця організація, головним завданням якої є відродження й розвій української культури, захоплено вітає приїзд на Україну бандуристів з Північноамериканського континенту. Він розповів про те, що Українським фондом культури спільно з товариством «Україна» проведена значна підготовча робота у 13 містах республіки, які відвідає капела, аби її гастролі стали значною подією в духовному і мистецькому житті України. Зокрема, вже вирішено багато організаційних питань, пов'язаних з проведенням концертів, залученням слухачів, популяризацією цього колективу. Під час гастрольного турне з 8 по 23 червня нинішнього року концерти бандуристів відбудуться у кращих залах республіки.

На зустрічі з журналістами виступили голова правління капели імені Тараса Шевченка М. Гнатюк, а також її мистецький керівник і диригент В. Колесник. Вони ознайомили присутніх з історією та творчим доробком колективу. М. Гнатюк особливо наголосив на тому, що у ті роки, коли контакти з Батьківщиною були мізерними, коли були рідкістю концерти ансамблів з України, капела чимало зробила для відкриття української культури за кордоном. Так, мистецьким колективом видано 22 платівки, багато касет, опрацьовано 500 творів унікального репертуару. На виступах бандуристів, які з великим успіхом пройшли у США, Канаді, Австралії та більшості західноєвропейських країн, побувало понад чотири мільйони слухачів. Крім того, як зазначалося, капела допомогла «утримувати молодь української діаспори ближче до своїх коренів, повертати до української родини тих, що відвернулися від батьківської спадщини».

Часто кажуть, ніби мистецтво — частина історії. Але ж насправді мистецтво — то і є історія народу, переказана іншою мовою. Україна, яка практично не мала своєї державності, до сьогодні мусить відстоювати недоторкане для інших країн право співати свої пісні. Історія мистецтва — це долі тисяч людей, які будь-що несуть його в собі.

В. Колесник повідомив, що всі учасники колективу співають та грають виключно на громадських засадах, за покликанням душі. Що стосується репертуару, то «ми хочемо привезти з собою ті твори, які ще й досі не знайомі українському слухачеві»,— сказав диригент капели. Це перш за все класика кобзарського мистецтва — твори Гната Хоткевича, інструментальна п'єси та старовинна музика. Обидва гості зі Сполучених Штатів висловили надію, що на Україні вони відчують підтримку і теплий прийом шанувальників гри на бандурі.

У заключному слові Борис Ілліч Олійник закликав телебачення, радіо та пресу республіки створити своєрідний емоційний коридор по всій трасі гастролей капели імені Тараса Шевченка, аби її приїзд став святом єднання і дружби всіх українців.

— Це справжня подвижницька робота, — висловив свою думку голова товариства «Україна» Володимир Бровченко. — Люди, що опинилися в зарубіжжі, у відриві від рідного оточення, в чужомовному світі, творять наше мистецтво. Усвідомити єдність нашої культури, її цілісність так важливо для нас сьогодні, на шляху до державного суверенітету.

Музиканти, що виступатимуть по містах і селах нашої республіки, вклали в своє мистецтво не тільки багато часу, а й свого життя. Вони відновили чимало старовинних пісень, яких заспівають нам на нашій землі. Історія народу — то насамперед його мистецька пам'ять, його пісні. Доля ж пісень — це доля багатьох мужніх людей, які їх не забули.

«Голос України», підтримуючи цей заклик і публікуючи звіт про прес - конференцію, також сподівається, що виступи капели дозволять ще більше зміцнити дружні зв'язки з земляками за кордоном, сприятимуть спільним зусиллям по відродженню національної культури нашого народу.

Ігор ОЛЕЖКО,
Володимир ТЕТЕРУК.

Навколомистецькі нов

СВЯТИТЬСЯ В ПАЛАЦ

Цьогорічний Великдень вийшов на вулиці як повноправне народне свято. Так було й біля Палацу культури Київського авіазаводу. Свято мало назву «Пасха Святого Христа», а втім, було цілком демократичним і допускало цілком світські елементи. Т
ступали фо
нали ольк
«Мрія», ан
хор» та «С
ція свята п
усі одержа
перед тим,
Палаці кул

В інших республіках

ДОПОМО НАЙБІДНІШ

Внаслідок підвищення роздрібних цін в столиці Білорусії 4 і 5 квітня відбулися виступи робітників, які вимагали підвищити заробітну плату, зробити компенсацію пропорціональною зростанню цін, відмінити 5-процентний податок з продажу, скоротити на 15 відсотків відрахування від прибутку підприємств до союзного бюджету. Уряд республіки пообіцяв зменшити плату за харчування у робітничих, студентських і шкільних їдальнях, а також переглянути зарплату робітників і службовців. Передбачається також зменшити ціни на товари для дітей, встановлені союзним урядом. Нині ці пропозиції подані для обговорення в трудові колективи Білорусії.

Тим часо
союзних р
цтво виріш
вості захис
населення
вої рефор
Вірменії, н
ла в 1,6—
сфері наро
ни здоров'
безпечення
дасть змог
ний бюдж
людей.

Уряд Ла
про дода
мешканцям
ку з підви
не збільш
становитим
збільшитьс
дітьми: на
виплачуват

ВІДНЯТИ — І ПОДІЛИТИ?

Факт і коментар

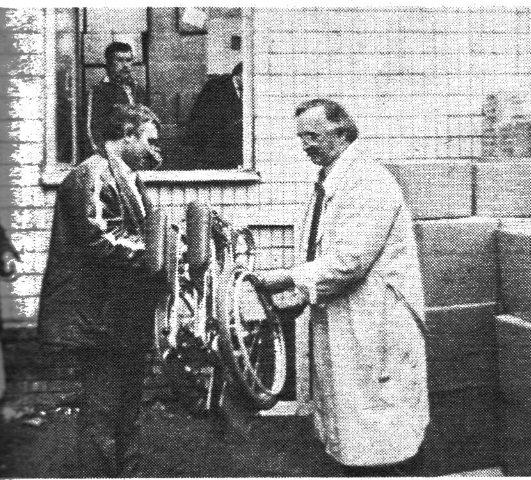
Третього квітня в одному з кращих господарств Щорського району — колгоспі «13-річчя Жовтня» відбувся кількагодинний страйк працівників тракторної бригади. Механізатори зажадали від керівництва, в зв'язку з підвищенням цін, повернути до колгоспної каси 80—90 процентів премії і поділити її між колгоспниками. Справа в тому, що торік у Тур'ї виростили високий урожай льону, зерна, картоплі, за що понад 20 спеціалістів одержали в лютому від 2 тисяч до кількох сот карбованців додаткової оплати. Голова колгоспу В. Гвоздьов пообіцяв виконати вимоги страйкарів, і страйк було припинено. Та, схоже, він породив новий.

— Ну, і хай тепер працюють самі,— заявили окремі спеціалісти. Чимало з них стали на те, що не будуть виконувати в подібних умовах свої службові обов'язки.

— Колгосп «13-річчя Жовтня» у нас недавно, так би мовити, зіп'явся на ноги,— зазначив заступник голови Щорського агропромислового об'єднання по економіці Б. Бортник,— став призером районного змагання за підсумками минулого року. І ось — конфлікт. Вважаю, що найбільше в цьому винна нинішня система преміювання спеціалістів.

Справа, мабуть, в іншому. Якщо і надалі грабуватимемо тих, хто краще працює, всі бідні будемо: хоч страйкуй, хоч ні...

Сергій ПАВЛЮК.

...Б ТИ ДАВ

...допомога

...від чорно-
... милосердя
...тін — люди-
...віку, добро-
...н. Він роз-
...ього велика
...дітей, старші
...ють росій-

...гаємо ближ-
...радиції хрис-
...ь пастор. —

Знаємо, що й ви будете поруч, якщо виникне така необхідність. Так, як ви допомогли свого часу перемогти фашизм. Я вірю, що від вашої країни прийде велике благословення для всього людства.

Акція вручення гуманітарної допомоги завершилася спільною молитвою.

Вячеслав ПУШКАРЬОВ.

На знімках: пастор Фольк Стін розвантажує медичне обладнання.

Фото автора.

...ДНАННЯ

...культура

...ало зробила
... української
...рдоном. Так,
...ективом вида-
...багато касет,
...0 творів уні-
...ару. На ви-
...тів, які з ве-
... пройшли у
...Австралії та
...дноєвропейсь-
...вало понад
... слухачів.
... зазначалося,
...а «утримува-
...їнської діас-
... своїх коре-
...української
... відвернули-
...ької спадщи-

..., ніби мисте-
... історії. Але
...мистецтво —
...роду, перека-
...роду. Україна,
... мала своєї
... сьогодні му-
...м недоторка-
...країн право
...існі. Історія
...е долі тисяч
...-що несуть

...повідомив, що
...олективу спі-
... виключно на
...адах, за по-
... Що стосує-
..., то «ми хо-
... собою ті
...і досі не зна-
...му слухаче-
...иригент капе-
...а все класика
...мистецтва —
...откевича, ін-
...Гєса та старо-
...Обидва гості
...Штатів висло-

вили надію, що на Україні вони відчують підтримку і теплий прийом шанувальників гри на бандурі.

У заключному слові Борис Ілліч Олійник закликав телебачення, радіо та пресу республіки створити своєрідний емоційний коридор по всій трасі гастролей капели імені Тараса Шевченка, аби її приїзд став святом єднання і дружби всіх українців.

— Це справжня подвижницька робота, — висловив свою думку голова товариства «Україна» Володимир Бровченко. — Люди, що опинилися в зарубіжжі, у відриві від рідного оточення, в чужомовному світі, творять наше мистецтво. Усвідомити єдність нашої культури, її цілісність так важливо для нас сьогодні, на шляху до державного суверенітету.

Музиканти, що виступатимуть по містах і селах нашої республіки, вклали в своє мистецтво не тільки багато часу, а й свого життя. Вони відновили чимало старовинних пісень, яких заспівають нам на нашій землі. Історія народу — то насамперед його мистецька пам'ять, його пісні. Доля ж пісень — це доля багатьох мужніх людей, які їх не забули.

«Голос України», підтримуючи цей заклик і публікуючи звіт про прес - конференцію, також сподівається, що виступи капели дозволять ще більше зміцнити дружні зв'язки з земляками за кордоном, сприятимуть спільним зусиллям по відродженню національної культури нашого народу.

Ігор ОЛЕЖКО,
Володимир ТЕТЕРУК.

...ГИ?

...було припи-
..., він породив

... тепер пра-
...заявили окре-
...Чимало з них
...о не будуть
...одібних умо-
...обов'язки.
«13-річча Жо-
...давно, так би
... на ноги,—

зазначив заступник голови Щорського агропромислового об'єднання по економіці Б. Бортник,— став призером районного змагання за підсумками минулого року. І ось — конфлікт. Вважаю, що найбільше в цьому винна нинішня система преміювання спеціалістів.

Справа, мабуть, в іншому. Якщо і надалі грабуватимемо тих, хто краще працює, всі бідні будемо: хоч страйкуй, хоч ні.

Сергій ПАВЛЮК.

Оце так!

НАРУЧНИКИ ДЛЯ ДЕПУТАТА

Міліції міста Дубно не сподобалася поведінка депутата міськради Петра Комісарука. Може, він, як сьогодні кажуть, «екстреміст»? Так, він входить до демблоку. Ото і весь екстремізм. Працює головним лікарем онкодиспансеру, і за час своєї роботи перетворив колись занедбану медичну споруду в лялечку. Але — принциповий. На одній із сесій виступив проти того, щоб утримувати на дотації місцевий медвитверезник, на нараді з питань екології різко критикував працівників місцевої державтоінспекції за те, що не контролюють вміст шкідливих речовин у вихлопах автотранспорту...

Критика не сподобалася. З особливою пристрастю було оглянуто щойно одержаний автомобіль онкодиспансеру, без будь-яких пояснень зроблено обшук в кабінеті старшої медсестри. Та «спіймали» депутата, коли вийшов о другій годині ночі з іменин. «Метрів за сто від мого будинку чатували аж три міліціонери, — наводить його слова газета «Вісті Ровенщини», в якій розповідалося про цю історію. — І навіщо було мені одягати, наче якомусь злочинцю, наручники, якщо міліціонери мене добре знали, та й представився їм...»

І справді: для чого? Міліцейське начальство пояснює, що якраз проводилася операція «нічне місто». Щось не віриться, що брали всіх підряд — і в кайдани. Можливо, лише тих, кого слід добряче налякати?

Сергій МАКАРЕНКО.

ХОЧЕШ НЕ ЖУРИТИСЯ—НЕ ЖУРИСЬ!

А найкраще це можна буде зробити 12, 13 та 14 квітня цього року у великому актовому залі Київського політехнічного інституту. У ці дні о 19-й годині там гастролюватиме відомий за кордоном і, на жаль, лише на Західній Україні естрадний театр зі Львова «Не журись!».

Киянам та гостям столиці львів'яни покажуть три театралізовані пісенні програми: «Від вуха до вуха» (мабуть, зрозуміло, що це гумор),

Анонс!

«Повіяв вітер степовий» (пісні, поезія та гумор січових стрільців) та «Пісні з-за грат» (те, про що на Україні ще зовсім недавно й говорити заборонялося, не те що зі сцени співати).

Об'єднав театр «Не журись!» лауреатів і призерів фестивалю «Червона Рута»: Тараса Чубая, Костя Москальця, Стаса Тризубого, Остапа Федоришина, Віктора Морозова (керівник театру) та інших. Той, хто досі скептично зауважував, що авторської пісні, українських бардів у республіці нема, на цих концертах буде присоромлений. Хлопці працюють натхненно, заповзято і гостро. Життя наше дає для цього приводи, й актори не заплющують на них очі. Перед глядачами постане Україна очима небайдужих до її історії та сьогодення, без усіляких прикрас, що, на жаль, і досі не всім подобається. Досить лише сказати, що «Не журись!» був у Києві усього два рази, і то мигцем, і з тих пір так і не зміг пробитися через новітніх заборонювачів і «непущателів». Київський літературно-музичний театр-студія «Академія» відновив справедливість: «Не журись!» у Києві. Тож поспішайте, шановні, розкупити у підземних переходах центру столиці останні квитки. Не пожалкуєте.

Керівник театру Віктор Морозов в одному з інтерв'ю сказав: «Ми ще не знаємо, у якій формі буде існувати театр. Адже ми починали з авторської пісні, згодом була пісенна поезія, нині — театр пісні. У всякому разі ми будемо експериментувати, щоб використати всі наші можливості».

А нам змогу подивитися на ті експерименти дасть театр-студія «Академія», що запланував сольні концерти кожного з акторів львівського театру. Тож стежте за афішами і... не журіться. Сьогодні це так багато...

Володимир СКАЧКО.

На фото: театр «Не журись!».

Навколомистецькі новини

СВЯТИТЬСЯ В ПАЛАЦІ

Цьогорічний Великдень вийшов на вулиці як повноправне народне свято. Так було й біля Палацу культури Київського авіазаводу. Свято мало назву «Пасха Святого Христа», а втім, було цілком демократичним і допускало цілком світські елементи. Тут, приміром, виступали фокусники-професіонали, фольклорний ансамбль «Мрія», ансамблі танцю «Вихор» та «Соколята». Дирекція свята потурбувалася, щоб усі одержали по пасочці, яку перед тим, уночі, святили у Палаці культури. Пригощали навіть проїжджаючих — у машинах, автобусах, тролейбусах.

Тим, хто відкрив для себе на святі ансамбль «Вихор»: це молодий самодіяльний колектив авіазаводу, танцюють тут дорослі й діти. 11 квітня у Палаці культури відбудеться звітний концерт ансамблю (початок о 19 годині). Тут ви зможете ближче познайомитися з аматорами.

Світлана КОРНІЄНКО.

Київ.

Зверніть увагу

ПЛЯЖІ — В ОРЕНДУ

Одесити та гості міста цього літа вперше відпочиватимуть на орендних пляжах. Питаєте — де вони? А там же, на березі моря: «Аркадія», «Дельфін», «Лузанівка», «Відрада». Колектив новоствореного об'єднання «Відпочинок» узяв в оренду всі 9 міських пляжів — це понад 460 гектарів, протяжність берега 45 кілометрів. Строк — 50 років. Ще до завершення цього терміну об'єднання планує викупити все рухоме й нерухоме майно тих пляжів.

Міськвиконком, створюючи «Відпочинок», мав надію, що об'єднання зуміє краще задовольняти запити людей, ніж досі. Тут і справді взялися за координацію дій усіх організацій, що мають свої об'єкти на узбережжі. Напередодні купального сезону наводять порядок, розширюють платні послуги. Шукають зарубіжних партнерів, які мають у цій справі досвід. Отже, у перспективі — сучасні пляжні комплекси, готелі, кемпінги, криті спортмайданчики й тенісні корти, зимові басейни...

А найперша проблема — не допустити в новому сезоні забруднення моря. Пригадаймо, що останнім часом багато одеських пляжів надовго закривалися санітарною службою. До речі, «Відпочинок» об'єднав свої зусилля з природоохоронними органами.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».

Одеса.

В інших республіках

ДОПОМОГТИ НАЙБІДНІШИМ

Внаслідок підвищення роздрібних цін в столиці Білорусії 4 і 5 квітня відбулися виступи робітників, які вимагали підвищити заробітну плату, зробити компенсацію пропорціональною зростанню цін, відмінити 5-процентний податок з продажу, скоротити на 15 відсотків відрахування від прибутку підприємств до союзного бюджету. Уряд республіки пообіцяв зменшити плату за харчування у робітничих, студентських і шкільних їдальнях, а також переглянути зарплату робітників і службовців. Передбачається також зменшити ціни на товари для дітей, встановлені союзним урядом. Нині ці пропозиції подані для обговорення в трудові колективи Білорусії.

Тим часом у деяких інших союзних республіках керівництво вирішило в міру можливості захистити деякі категорії населення від наслідків цінової реформи. Рада Міністрів Вірменії, наприклад, підвищила в 1,6—1,7 раза оклади у сфері народної освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення і культури, що дасть змогу поліпшити сімейний бюджет десяткам тисяч людей.

Уряд Латвії теж повідомив про додаткову компенсацію мешканцям республіки у зв'язку з підвищенням цін. Загальне збільшення зарплати тут становитиме 90 карбованців, збільшиться допомога сім'ям з дітьми: на дитину до 8 років виплачуватимуться 60 карбованців щомісяця, а на дітей старших віком — 75 карбованців, що майже вдвічі перевищує відповідні союзні показники. В Латвії триває робота і над законом «Про індексацію грошових прибутків населення», який має увійти в силу з третього кварталу нинішнього року.

Президент Казахстану Н. НАЗАРБАЄВ відразу скасував у своїй республіці податок з продажу деяких соціально значущих товарів і послуг. Зокрема, п'ятьма відсотками не будуть оподатковуватись м'ясо, молоко, масло, олія, хліб та хлібобулочні вироби, борошно, яйця, чай, цукор, сіль та деякі продукти дитячого харчування.

Скасовано податок з продажу товарів широкого вжитку, вироблених пенсіонерами, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю.

Ігор ГРУШКО,
оглядач зарубіжної і радянської преси.

З...
Т...

Ні, це не...
Просто зуст...
новиті, твор...
ться на них...
Алла Сірен...
ський компо...
органістка;
Кулеба —...
художниця;...
лійська спів...
ко, для пре...
галі-то, фот...
що, очевид...
рактер цих...
служительк...
планетарним...
денних нату...
ред Пасхою...
сподіваної н...
но було й т...
тазії, гри...
дива скільк...
перше, вже...
сама от так...
новита, добр...
по-друге, в Ї...
ких оціх, ну...
дивовижних...
матері, сусі...
ського села...
всім. Жінки...
ками, якби...
приміряти...
деньно пере...
явилося, що...
їм усім о...
просторо, те...
рігає доторк...
тих, хто від...
й однаково...
зрозуміли,...
жінкам так...
щастя —...
рова, не по...
то буде й...
цього треба...
титися, душен...
лені тра...
зустрілися,...
ну — без...
родної дипл...
без диплома...
«У мене...
Італії, — п...
мій годині...
дні Пасхи...
То й ви при...
му теж уся...
ринова-Куле...
наче це род...
ни приїхала...
Різі ж —...
аниця того...
му, що від...
всіх. Співач...
красним ме...
долог за о...
женням ко...
дім в Англ...
виступає з...
всій Європ...

ГОЛОС України

...ш не журитися — не журись!

...це можна бу- ...13 та 14 квіт- ...у великому ...Київського по- ...ституту. У ці ...ні там гаст- ...омий за кор- ...аль, лише на ...ні естрадний ...а «Не жу-

...остям столиці ...куть три теат- ...ні програми: ...уха» (мабуть, ...це гумор),

Анонс!

«Повіяв вітер степовий» (пісні, поезія та гумор січових стрільців) та «Пісні з-за грат» (те, про що на Україні ще зовсім недавно й говорити заборонялося, не те що зі сцени співати).

Об'єднав театр «Не журись!» лауреатів і призерів фестивалю «Червона Рута»: Тараса Чубая, Костя Москальця, Стаса Тризубого, Остапа Федоришина, Віктора Морозова (керівник театру) та інших. Той, хто досі скептично зауважував, що авторської пісні, українських бардів у республіці нема, на їх концертах буде присоромлений. Хлопці працюють натхненно, заповзято і гостро. Життя наше дає для цього приводи, й актори не закривають на них очі. Перед глядачами постане Україна очима небайдужих до її історії та сьогодення, без усіляких прикрас, що, на жаль, і досі не всім подобається. Досить лише сказати, що «Не журись!» був у Києві усього два рази, і то мигцем, і з тих пір так і не зміг пробитися через новітніх заборонювачів і «непущателів». Київський літературно-музичний театр-студія «Академія» відновив справедливість: «Не журись!» у Києві. Тож поспішайте, шановні, розкупити у підземних переходах центру столиці останні квитки. Не пожалкуєте.

Керівник театру Віктор Морозов в одному з інтерв'ю сказав: «Ми ще не знаємо, у якій формі буде існувати театр. Адже ми починали з авторської пісні, згодом була пісенна поезія, нині — театр пісні. У всякому разі ми будемо експериментувати, щоб використати всі наші можливості».

А нам змогу подивитися на ті експерименти дасть театр-студія «Академія», що запланувала сольні концерти кожного з акторів львівського театру. Тож стежте за афішами і... не журіться. Сьогодні це так багато...

Володимир СКАЧКО.

На фото: театр «Не журись!».

Без дипломатії

Зібралися три музи

Ні, це не сцена з вистави. Просто зустрілися три талановиті, творчі жінки. Дивіться на них так, як стоять: Алла Сіренко, молодий львівський композитор, піаністка, органістка; Віра Баринова-Кулеба — відома київська художниця; Анна Різі — італійська співачка... Це коротко, для презентації. А взагалі-то, фотографія вже дещо, очевидно, розкрила характер цих жінок. Усі вони служительки чудових муз, із планетарним розмахом небуденних натур, зустрілися перед Пасхою. Тож з цієї несподіваної нагоди їм потрібно було й трошки дива, фантазії, гри... У Віри Іванівни дива скільки завгодно. Поперше, вже одне те, що вона сама от така напрочуд талановита, добра — це диво! А по-друге, в її шухлядах стільки оцих, ну, знову ж таки дивовижних сорочок — від матері, сусідів — з полтавського села, що вистачило всім. Жінки не були б жінками, якби їм не заманулося приміряти їх на себе. Швиденько переодяглися, й виявилося, що в цих сорочках їм усім однаково зручно, просторо, тепло. Полотно зберігає доторки добрих рук тих, хто його ткав, розшивав, й однаково всім віддає. І всі зрозуміли, що в принципі жінкам так мало треба для щастя — була б сім'я здорова, не полишали б сили, то буде й творчість. І для цього треба теж отак збиратися, душею пастися на зеленій траві дружби. Тому й зустрілися, знайшли одна одну — без усілякої там народної дипломатії. І взагалі без дипломатії.

«У мене ночує Анна, з Італії, — подзвонила о сьомій годині ранку напередодні Пасхи Віра Іванівна. — То й ви приходьте». І в цьому теж уся вона — Віра Баринова-Кулеба. Сказала так, наче це родичка з Полтавщини приїхала й ночує. Анна Різі ж — яскрава представниця того європейського дому, що відкритий усім і до всіх. Співачка, володіє прекрасним меццо-сопрано, філолог за освітою, за походженням кельтка, її рідний дім в Англії, живе в Італії, виступає з концертами по всій Європі. А тепер після успішних дебютів у Таллінні, Львові, Києві побільшає палких прихильників її таланту. Діапазон її виконавського репертуару такий же широкий і мобільний, як і її неординарна особистість. Вона виконує класику й сучасну авангардну музику, чудово знає мистецтво, жваво цікавиться всім. Попросилася поїздити по Києву в тролейбусі, а не в машині. Щоб подивитися на обличчя людей, зрозуміти їх душі. А коли відвідала київський оперний, подивилася балетний спектакль, побувала в Лаврі, сказала, що духовне життя українців надзвичайно високе. Вона навіть не уявляла, що це саме так.

Анна почула в запису музику Алли Сіренко, оті самі романси на слова Гарсіа Лорки, які вразили ще одну жінку — Ізабеллу Лорка, сестру поета. «Ви іспанка?», — спитала вона в захваті. Мініатюрна, жвава, Алла вмістила в собі стільки талантів, що дивуєшся просто, як це буває. Піаністка, органістка, композитор... Її твори звучать у Швеції, Австрії. Анна запросила її до Італії, де вона писала музику для співачки, акомпанувала їй на органі. «А більше часу ні на що не вистачає», — потихеньку жаліється Алла.

У майстерні Віри Іванівни, коли почався чи не основний акт, — ми дивилися картини художниці, — всі почали згадувати свої рідні місця. З новим імпульсом залунали кельтські слова, у хід пішли англійська, італійська, українська мови. Хто як міг, хто скільки знав. І все одно мало було тих слів, щоб виговоритися, щоб усе сказати. Захоплення від радості зустрічі, чудові картини, якесь дивовижне проникнення мистецтва в душу — це все нас дуже єднало. Ми ще раз відчули, що ми — земляни, що сила мистецтва не знає кордонів. А щира людська приязнь — найкраще почуття, завдяки якому ми всі отак зійшлися разом. І Анна сказала: «Я ще приїду до Києва. Співатиму для всіх киян».

Людмила БАРАНЕВИЧ.

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

Пригоди

Рішення прийняв лейтенант

Дефіцитні товари мали звичку зникати з райунівермагу. Але куди? На запитання жителів Високопілля місцеве начальство не хотіло відповідати. Насмілився це зробити старший лейтенант районного відділу міліції Анатолій Анатолійович Веселовський.

...Нову партію товару сподівалися одержати заготівельники гарбузового насіння. Та їх, звичайно, випередили. Вночі «вершки» місцевої торгівлі почали розподіл дефіцитів у присутності директора універмагу Т. Шакалової. Серед інших прихопила собі товару на велику суму старший економіст райспоживспілки В. Коваленко. Однак передати його чоловікові — секретарю Високопільського райкому партії А. Коваленку, котрий чекав її біля магазину, вона не встигла. Перешкодили працівники міліції, затримали також і саму директрису. Ведеться розслідування.

Ми зателефонували Анатолію Веселовському і поцікавилися, як йому живеться після ризикованої нічної операції.

— Нормально, — відповів лейтенант.

Іван КАЛИНИЧЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».

Херсонська область.

...и

...приміром, ви- ...ники-професіо- ...ний ...мбль ...лі танцю «Ви- ...лята». Дирек- ...бувалася, щоб ...о пасочці, яку ...очі, святили у ...и. Пригощали навіть проїжджаючих — у машинах, автобусах, тролейбусах.

Тим, хто відкрив для себе на святі ансамбль «Вихор»: це молодий самодіяльний колектив авіазаводу, танцюють тут дорослі й діти. 11 квітня у Палаці культури відбудеться звітний концерт ансамблю (початок о 19 годині). Тут ви зможете ближче познайомитися з аматорами.

Світлана КОРНІЄНКО.

Київ.

Зверніть увагу

Пляжі — в оренду

Одесити та гості міста цього літа вперше відпочиватимуть на орендних пляжах. Питаєте — де вони? А там же, на березі моря: «Аркадія», «Дельфін», «Лузанівка», «Відрада». Колектив новоствореного об'єднання «Відпочинок» узяв в оренду всі 9 міських пляжів — це понад 460 гектарів, протяжність берега 45 кілометрів. Строк — 50 років. Ще до завершення цього терміну об'єднання планує викупити все рухоме й нерухоме майно тих пляжів.

Міськвиконком, створюючи «Відпочинок», має надію, що об'єднання зуміє краще задовольняти запити людей, ніж досі. Тут і справді взялися за координацію дій усіх організацій, що мають свої об'єкти на узбережжі. Напередодні купального сезону наводять порядок, розширюють платні послуги. Шукають зарубіжних партнерів, які мають у цій справі досвід. Отже, у перспективі — сучасні пляжні комплекси, готелі, кемпінги, криті спортмайданчики й тенісні корти, зимові басейни...

А найперша проблема — не допустити в новому сезоні забруднення моря. Пригадаймо, що останнім часом багато одеських пляжів надовго закривалися санітарною службою. До речі, «Відпочинок» об'єднав свої зусилля з природоохоронними органами.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».

Одеса.

...ти ...им

...деяких інших ...ліках керівни- ...міру можли- ...деякі категорії ...наслідків ціно- ...ада Міністрів ...клад, підвищи- ...аза оклади у ...освіти, охоро- ...оціального за- ...культури, що ...піпшити сімей- ...есяткам тисяч

...теж повідомив ...компенсацію ...ублікі у зв'яз- ...м цін. Загаль- ...зарплати тут ...карбованців, ...омога сім'ям з ...ну до 8 років ...60 карбо- ванців щомісяця, а на дітей старших віком — 75 карбованців, що майже вдвічі перевищує відповідні союзні показники. В Латвії триває робота і над законом «Про індексацію грошових прибутків населення», який має увійти в силу з третього кварталу нинішнього року.

Президент Казахстану Н. НАЗАРБАЄВ відразу скасував у своїй республіці податок з продажу деяких соціально значущих товарів і послуг. Зокрема, п'ятьма відсотками не будуть оподатковуватись м'ясо, молоко, масло, олія, хліб та хлібобулочні вироби, борошно, яйця, чай, цукор, сіль та деякі продукти дитячого харчування.

Скасовано податок з продажу товарів широкого вжитку, вироблених пенсіонерами, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю.

Ігор ГРУШКО,
оглядач зарубіжної і радянської преси.

Погода

10—11 квітня в південній частині республіки, в західних та східних областях передбачаються невеликі дощі. На решті території без істотних опадів. Вітер східний, 3—8 метрів за секунду, на півдні республіки пориви — 15—20 метрів за секунду. Температура вдень — 10—16, вночі — 2—7 тепла.

По Києву та області сьогодні вдень істотних опадів не передбачається. Вітер східний, 3 — 8 метрів за секунду. Температура 10—15 градусів тепла.

ПОСІВНА-91
НАШІ ВЛАСНІ КОРЕСПОНДЕНТИ ДИКТУЮТЬ У НОМЕР

У ПОЛЕ З ПАСКАМИ?

У Миколі Шевченку, завідуючому машинним двором Деркульського конезаводу Біловодського району, легко впізнати «класичного» механізатора. Це нині, коли підвело здоров'я, перейшов на «легку» роботу. Сьогодні-завтра, як зможе проїхати польовим путівцем головний інженер на «Москвичі» (це у них своєрідний тест на готовність грунту), розпочнуть сівбу.

— У сусідів, у колгоспі «Данилівський», а їх поля одразу ж за Вітрогонівською горою, скрутніше. Десять колісних тракторів ЮМЗ-6 давно виробили належний моторесурс, але при теперішній дорожнечі будуть трудитися. До ремонтної служби колгоспу з осені попіднімали навіть пенсіонерів з печей, старшокласників запросили.

Виручило і своє ремонтно-транспортне підприємство у районі. Воно спеціалізується на реставрації колісних тракторів. Те, що не варто було чекати запчастин, відомо було ще торішнього літа. Тоді стояли зернові комбайни, а Тульський завод вимагав у обмін на шнеки — цигарки.

Тут виразно дається взнаки сьогоднішній парадокс: порвалися старі угоди з партнерами і занепала дисципліна поставок. Хоч ціни зросли в декілька разів. І це ще вдарить по селу, а рикошетом — по кожному з нас. Однак сіяти і жнивувати якось треба. Тож і пішли на прямі контакти, налагодивши «низові» горизонтальні зв'язки. Як те все робиться, деталі випустимо, а результат цілком пристойний: 96 відсотків тракторного і причіпного парку — хоч сьогодні в поле.

Начальник відділу ремонту і відновлення деталей «Облагротехсервісу» Леонід Курилек стверджує, що вже нині добра третина всіх запчастин виготовлена і відреставрована на місці. Насамперед, дефіцитні коробки передач, колінчасті і розподільні вали. Постачальник практично нічого не дає. Особливо Мінський тракторний. Поки не злуплять «три шкіри»: олія, гречка, мед і навіть фондові матеріали — ліс, цемент, метал, — не підступайся.

Єдине, з чим не мають особливого клопоту луганські хлібороби, як це має місце в інших областях, то це з пальним. Бо є в області свій нафтопереробний завод — лисичанський. Це одне. Друге — всі свої заправки ще кілька років тому господарства передали Держкомнафтопродукту і тепер самі не клопочуться цим. А в сумі ці дві умови дозволяють завжди мати 2—3-тижневий запас дизельного пального. До речі, мати не за рахунок якихось понадлімітних земляцьких поставок, а тільки в законних межах. І тепер завезено солярки, мастил, бензину практично на весь комплекс весняних польових робіт. Хоч бензин, міркують у господарствах, треба економити вже сьогодні, щоб зробити гарантований запас на жнива. А на підвезенні посівних матеріалів та мінеральних добрив можна обійтися і колісними тракторами.

І на останок. Хоч, може, це не зовсім і обачно, бо всі ми під Богом ходимо, прогноз голови колгоспу «Данилівський» Віктора Дудника:

— По чому постукати б: маємо бути з урожаєм. Коли ви бачили у квітні таку озимину! Підсіву майже не буде, добре перезимувала пшениця. Правда, торік ми давно вже відсіялись. Зараз ідемо за природними нормами — в поле одразу ж після Великодня. Цифри? Якщо все буде гаразд, — озимі десь під 40 центнерів обіцяють. Головне, все поки що збігається у часі з природним календарним строком.

Сергій СКИБА.
Луганська область.

ХЛІБ — НА НЕРВАХ

У колгоспі імені Мічуріна села Жабелівки Вінницького району на 600 гектарах площі завершується сівба ранніх зернових. Роботи йшли б жвавіше, коли б не гострий дефіцит запчастин.

Пальним господарство забезпечене, але великого оптимізму немає. Бо попереду сівба цукрових буряків на 220 гектарах і кукурудзи — на 170. Сівба тими самими тракторами і з тією ж низкою проблем.

— Складається враження, що в районі немає господаря, — зауважив голова правління Леонід Шевчук. — До кого звернутися за допомогою чи підтримкою, хто заповнить вакуум суцільного дефіциту, важко сказати. Доводиться сподіватися лише на себе, на свої витримку і нерви.

Валерій ЛАЗАРЕНКО.
Вінницька область.

Забезпечений «Комуніст»

На кілька днів у колгоспі «Комуніст» Конотопського району набирає чинності пункт колективної угоди про 10-годинний робочий день під час сівби. Але, звичайно, для хліборобів ці цифри умовні.

— Техніка і причіпне знаряддя, яке працюватиме в полі, пройшли прискіпливу перевірку, — сказав голова колгоспу Олексій Картавий. — Чимось допомагає міжрайагропостач, щось зробили вручну, але трактори і механізми підготували вчасно. Правда, нестабільна ситуація в економіці, розриви договірних зв'язків викликали поперед у нас тривогу: чи вдасться вибити хоча б мінімум необхідного палива, мастил. Та побоювання виявились марними. Бензину, мастил, солярки виділили нам удосталь.

Мені розповіли в Конотопському міжрайагропостачі, що постачальники сповна розрахувались з районом по всіх нафтопродуктах. За нинішніх часів, як-то кажуть, неймовірно, але факт.

Віталій МАКСЮТЕНКО.
Сумська область.

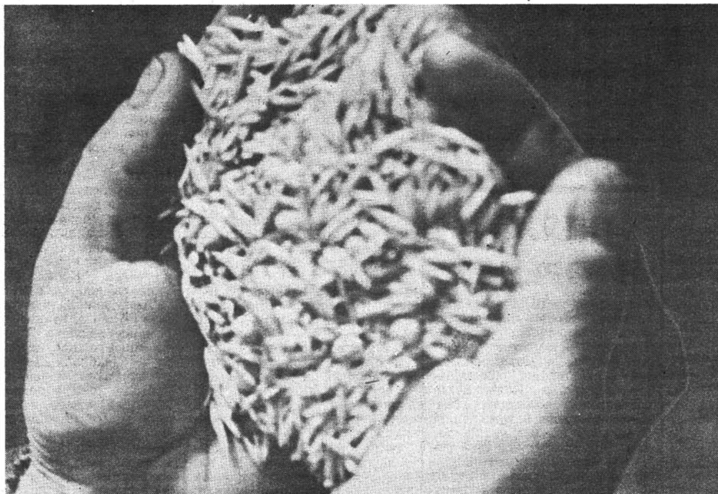

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

НЕ СПЛЯТЬ СПЕЦІАЛІСТИ

У стривоженому хорі українських аграріїв, які на всю республіку волають про нестачу запчастин, пального, мастил, добрив і ще бозна-чого, вирізняється голос першого заступника місцевої агропромради Олександра Чуприни.

— Стара,— каже Олександр Петрович,— і непопулярна нині сентенція: хто хоче робити, той шукає способи, а хто не хоче, той шукає причини. Даремно про це забули. І всі наперебій кричать «дай!».

У Ровенській області, розповідав далі Олександр Петрович, до весняних робіт підготувалися непогано і ведуть їх повним ходом. З осені майже на всіх запланованих площах вдалося підняти зяб, заготовлено достатню кількість насіння, нагромаджено органічних добрив. Техніка? Справді, є складнощі, і чималі, а коли, скажіть, отих запчастин вистачало? Але якось викручувалися. Викручуємося і нині. Є що самі робимо чи то реставруємо, а що «дістаємо». Не сплять наші технічні спеціалісти, оперативні групи діють у кожному районі. Пального на сівбу вистачить, хоча і недодали його нам кілька сотень тонн.

— Головне,— завершив Олександр Чуприна, — не треба здіймати паніки і наганяти самим на себе страху. Працювати треба. Слабо ще перебирають у господарствах картоплю, то це їм хто — демократи винні? Чи, навпаки, партократи? Організація справи на місцях. Хай це звучить банально, але нині це — основа основ.

Сергій МЕЛЬНИЧУК.
Ровенська область.

Земля просить...

Питання «Хто сіятиме?» гостро стояло практично в усіх господарствах Київщини. Адже тут загалом не вистачає півтори тисячі механізаторів. Тобто сьогодні трактористів, які вийдуть у поле, достатньо для роботи лише в одну зміну. Проте керівники господарств виходять із скрутного становища і пенсіонерів попросили попрацювати на посівній, і класного шофера, до випускників сільських професійних училищ придивилися, хто здатен самостійно працювати — у полі.

Мені пощастило: заступник голови Київської обласної агропромради Анатолій Кіщук щойно повернувся з відрядження — разом з іншими спеціалістами побував на Білоцерківщині. І задоволений результатами побаченого, що мене й здивувало, адже зараз усі скаржаться на проблеми.

— А я й не кажу, що їх не було,— заперечив Анатолій Сергійович. — Але ж треба виходити з тих умов, у яких ми працюємо. Наші служби постачання спрацювали добре: господарства забезпечені дизельним паливом, бензином, мастилами, запасними частинами.

Є й проблеми. Приміром, господарства Київщини в першому кварталі не одержали жодного кілограма карбіду, а мали б 180 тонн. І на постачальника ніяк не вплинеш, бо карбід надходить з Теміртау. Сутужно із спецодягом. Облагропостач ладен запустити виробництво самотужки, та де взяти матеріали?

Валентина ПИСАНСЬКА.
Київська область.

ПЛУЖНИЙ САБОТАЖ?

На півдні Чернігівщини сіють.

— Першими почали весняні роботи хлібороби колгоспу «Серп і молот», — говорить заступник Бобровицької районної Ради О. Піддубна. — Вони посіяли люпин на 30 гектарах. У багатьох господарствах іде закриття вологи. На сухих ділянках у колгоспі імені Тичини, радгоспі імені Дзержинського вже підсіяна конюшина.

...Кілька днів тому на засіданні виконкому Менської районної Ради з тривогою йшлося про те, що в районі майже немає бензину і мастил. Напередодні посівної у колгосп «Комунар» Козелецького району доставили централізовано два нових розукомплектованих плуги. Саботаж? Скоріш невміння працювати на порозі ринку. Сумна картина вимальовується і в «оптимістичних» колгоспах «Комунізм», «Україна», «Дружба», «Родина» Сосницького району. Там не лише більшість плугів ще не відремонтована, а й тракторів та інших сільськогосподарських машин.

Сергій ПАВЛЕНКО.
Чернігівська область.

«ЦЬОГО НЕ МОЖЕ БУТИ НІКОЛИ»

Кого ж зацікавить пристрій для економії пального?

Дозвольте не погодитись

Напевно, колись буде відкрито принципово нове джерело енергії для «самохідного візка», здатне із значно більшим ефектом, аніж бензин, прислужити людству. Однак станеться це, мабуть, не скоро (згадаймо хоча б, як важко втілюється у життя ідея електромобіля). Тим часом проблема загострюється, потребує нагального вирішення. І мимоволі виникає сумнів: чи так уже безнадійно вичерпав себе традиційний двигун внутрішнього згоряння?

Багато років учені, фахівці марно б'ються над вельми привабливим проектом. Теоретично доведено і лабораторними випробуваннями підтвердилося, що бензин сумісний з водою. Тобто, якщо змішати певним чином ці рідини у відповідній пропорції, вийде цілком пристойна пальна суміш. Навіть більше — наявність води підвищує октанове число пального, відповідно, менш шкідливі й вихлопи.

Близько лікоть, та не вкусиш. Інженерна думка, принаймні в нашій країні, ще не дійшла до того, як на практиці реалізувати це завдання. Втім, пристрій для змішування бензину з водою знайдено. Однак громіздка конструкція, низький коефіцієнт корисної дії роблять неможливим його впровадження на автомобільному транспорті.

У житті таке трапляється — цілі інститути, лабораторії, КБ виявляються безсилими вирішити ту чи іншу технічну проблему, аж тут приходить якийсь нікому не відомий самоук-винахідник і заявляє: «Ось воно, беріть»! Рідко, але буває. В даному ж випадку мова не про одного, а про двох умільців. Це мешканці Сум А. Бутиленко і Ф. Джой. Назвати їх дилетантами, щоправда, не можна. Обидва добре знаються на автомобільній техніці. А. Бутиленко — заслужений раціоналізатор УРСР. В результаті їхнього співробітництва й з'явився «пристрій для роботи двигуна внутрішнього згоряння на водопаливній суміші».

Не будемо детально розповідати про винахід, тим більше, що цьому заважають обставини, про які скажемо далі. Що ж до ефективності дітища сумчан, то вона перевершила найсміливіші прогнози. Апаратуру випробували на кількох автомобілях, і щоразу вона з лишком виправдувала своє призначення. На 100 кілометрів пробігу економили до 40 (!) відсотків пального. При цьому двигуни працювали на різних режимах експлуатації м'яко і надійно. Ганяли машини по міських вулицях, до Києва і назад. Після багаторазових перевірок останні сумніви скептиків розвіялись. Еврика!

Натхнені успіхом, винахідники написали, як заведено, заяву до Державного комітету СРСР у справах винаходів та відкриттів з проханням підтвердити їхній пріоритет на пристрій. Лист пішов адресату в грудні 1987 року. І що ж? У столиці зацікавились неординарною подією? Якби то...

Москва, як з'ясувалося, не вірить не тільки сльозам. Ось фрагменти висновку, залученого до експертизи столичного Науково - виробничого об'єднання паливної апаратури для двигунів: «Дані авторів про істотну економічність двигунів при введенні до складу суміші водяної емульсії напевно є саморекламними», «рекомендації щодо введення до складу суміші 40 відсотків води можуть розглядатись як курйози!..». Не похитнув позиції столичних товаришів засвідчений гербовою печаткою Сумського автопідприємства № 15906, підписаний авторитетною комісією акт випробування пристрою. Не повірили в Москві, та й годі. Із Всесоюзного науково-дослідного інституту державної патентної експертизи (ВНДІДПЕ) творцям «курйозу» так і відповіли: не морочте, хлопці, нам голову. Цього не може бути, бо не може бути ніколи.

«Поставивши на місце» провінційних кулібіних, тамтешні мужі заразом милостиво просвітили їх щодо теорії питання. Аби надалі знали просту аксіому — до пальної суміші можна додавати воду у вигляді пари або емульсії, але не більше 7 відсотків. Інакше «двигун на часткових навантаженнях працювати не буде, а при повних навантаженнях потужність двигуна істотно знизиться». Ким і коли цей постулат зведений у ранг абсолютної істини, невідомо. Достеменно зрозуміло одне: той, хто насмілиться переглянути існуюче на даний момент уявлення, ризикує отримати від московських експертів ярлик невігласа. Згодьмося, оригінальний підхід до оцінки винаходу.

Можна зрозуміти представників об'єднання, котрі готували висновок на заявку сумчан. Визнати винахід А. Бутиленка — Ф. Джоя означало для них фактично підтвердити, що автори пристрою втерли носа і самому НВО — законодавцю мод у галузі. Захистити честь відомчого мундира чи дати об'єктивну довідку — такої дилеми перед виконавцями не стояло. Тут своя логіка. Але чому ВНДІДПЕ — солідна організація, покликана відстоювати державні інтереси в сфері науково - технічного прогресу, зневажливо відмахнулась від розробки, доводиться лише гадати.

Гортаю сторінки листування авторів з московськими інстанціями і не можу позбутися відчуття, що переді мною сценарій гри у зіпсований телефон. Люди пропонують справу, а їм у відповідь — лекція з теоретичних дисциплін. Туди — обгрунтоване оскарження результатів експертизи, звідти — та ж сама лекція, але у новому варіанті. І так три роки. А ось і лаконічне резюме: «Відділ енергетики ВНДІДПЕ не знаходить підстав для видачі авторського свідоцтва».

— Бог з ним, із свідоцтвом, — говорить Ф. Джой, — як кажуть, не за себе, за державу прикро. Скільки бензину зберегли б, якби оснастили пристроєм автомобілі. Ми прикинули: при масовому випуску вартість виробу не перевищувала б 25 карбованців. Аби підключити пристрій до двигуна, потрібно з півгодини. От і скажіть, був би попит на таку штуку? Отож і воно... Але ми не втрачаємо надії рано чи пізно довести опонентам, що неймовірне — очевидне. А поки продовжуємо вдосконалювати конструкцію. Бачимо реальні перспективи виходу на 50-відсотковий рівень економії пального. Ех, нам би лабораторію з випробним стендом, контрольною апаратурою...

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Сумська область.

ВИНАХІДНИКИ ТВЕРДЯТЬ: ІХНЄ «ДІТИЩЕ» ЗАОЩАДЖУЄ ДО 40 ВІДСОТКІВ ПАЛЬНОГО. АЛЕ ВИРОБНИЧНИКИ І НАУКОВЦІ ЛИШЕ ЗНЕВАЖЛИВО ВІДМАХУЮТЬСЯ.

Кабінет Міністрів СРСР

ПОСТАНОВА

від 3 квітня 1991 р.
№ 136

Москва. Кремль

ПРО ДОПОВНЕННЯ СПИСКУ РОБІТ І ПРОФЕСІЙ, ЯКІ ДАЮТЬ ПРАВО НА ПЕНСІЮ НЕЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ ПРИ ЗАЙНЯТОСТІ НА ЦИХ РОБОТАХ НЕ МЕНШ ЯК 25 РОКІВ

Кабінет Міністрів СРСР **постановляє:**

Доповнити пункт 1 Списку робіт і професій, які дають право на пенсію незалежно від віку при зайнятості на цих роботах не менш як 25 років, затвердженого постановою Ради Міністрів СРСР від 29 грудня 1990 р. № 1356 (з урахуванням доповнень, передбачених постановами Ради Міністрів СРСР від 19 січня 1991 р. № 51 і Кабінету Міністрів СРСР від 11 березня 1991 р. № 88), такими професіями:

машиністи підземних установок;

машиністи електровоза (підземні);

стволові (підземні);

машиністи піднімальних машин (підземні);

гірники підземні;

електрослюсарі підземні;

роздавальники ВВ;

гірники по ремонту гірничих виробок, які виконують роботи, не передбачені постановою Ради Міністрів СРСР від 19 січня 1991р. № 51;

начальники підземних дільниць, їх заступники і помічники;

механіки підземних дільниць, їх заступники і помічники;

гірничі майстри підземних дільниць.

Прем'єр-міністр СРСР
В. ПАВЛОВ.

Керуючий справами Кабінету Міністрів СРСР
І. ПРОСТЯКОВ.

Готується законопроект

ДВОЛИКИЙ ПОДАТОК

Двоїста властивість податку на прибутки підприємств вимагає обережного підходу до нього. З одного боку, високий податок не дає можливості підприємствам своєчасно і достатньою мірою модернізувати основні фонди й оновити продукцію, з іншого — дозволяє державі прискорити розбудову соціальної інфраструктури за рахунок бюджету, піднести добробут малозабезпечених прошарків населення, розвивати науку, освіту, охорону здоров'я тощо. Разом з тим податки дають можливість урядові посилювати свої позиції, зміцнювати владу.

Віднайти оптимальне рішення щодо рівня податків з дотриманням соціальної справедливості й економічної доцільності дуже непросто, але необхідно. Як відомо, союзний уряд наполягав на встановленні 55 відсотків податку, тоді як депутати Верховної Ради СРСР погоджувалися лише на 35—40. На боці їх такий аргумент, як необхідність розвитку та відновлення основних фондів підприємств, де працюють їхні виборці, а також поліпшення соціальної інфраструктури тих же підприємств або територій місцевих Рад.

Але чому рівень податків має бути однаковий для всіх підприємств — 55 чи 35 відсотків? Викликає заперечення сам підхід до визначення рівня податків без врахування соціальної справедливості. Адже ми маємо справу з тією правовою рівністю, яка породжує кричущу соціальну нерівність і здатна викликати конфлікти в суспільстві.

Проте будемо оперувати цифровими аргументами. Припустимо, машинобудівне підприємство має основних фондів на суму 100 мільйонів, а його річний прибуток становить 10 мільйонів карбованців. У цьому випадку підприємство, віддавши державі, скажімо, 4,5 мільйона карбованців податку і залишивши собі тільки 5,5, не зможе вчасно модернізувати швидко старіюче (не стільки фізично, скільки морально) обладнання, замінити його новим, яке до того ж швидко дорожчає. На це підприємству потрібні будуть десятиліття. Тобто воно ніколи не зможе модернізуватися і вилізти з болота застою, а то й збанкрутує в умовах ринку. Про розвиток соціальної інфраструктури тут не доводиться й говорити. Виходить, благально дивитися в лице відомства з простягнутою рукою. Неважко уявити собі пихатий вираз лиця бюрократа-благодійника.

У той же час підприємство легкої промисловості, маючи, наприклад, основних фондів на 10 мільйонів карбованців, одержує 10 мільйонів прибутку. Залишивши собі 5,5, це підприємство зможе модернізувати обладнання за рік-два, вирішити всі свої соціальні проблеми, різко підвищити зарплату, а далі — стригти купони як рантьє. Зрозуміло, робоча сила рине на ці підприємства, проте вони не можуть розвиватися безмежно. Отже, підприємства групи «А» витягувати з болота значно важче, ніж підприємства групи «Б» — роботи на десятиліття!

Думаю, було б справедливим встановлювати податки, виходячи з коефіцієнта відношення прибутку до вартості основних фондів, без урахування вартості оборотних. І оборотних не слід враховувати тому, що застосування дорогих купованих комплектуючих частин з метою завищення ціни на продукт і перевиконання плану заради премій, знизить коефіцієнт, а отже і рівень податків. Підприємства й без того постійно прагнуть модернізувати свою продукцію хоча б з метою підвищення ціни. Відмова від урахування в коефіцієнті оборотних коштів спростить розрахунки, а після «обкатки» закону про податки можна буде внести корективи.

Врахування ж у коефіцієнті оборотних коштів, навпаки, стимулюватиме підвищення цін з метою заниження податку. Отже, в такому випадку втрачатиме і держава, і народ. Це дає підстави кваліфікувати прийнятий Верховною Радою СРСР закон про податок на прибуток господарств як такий, що гальмуватиме перебудову. Слід, на мою думку, Верховній Раді України врахувати це і виробити прогресивний закон.

В обох наведених прикладах різниця в коефіцієнтах десятикратна. Виходячи з цього, пропоную встановити відсоток податку за коефіцієнтами послідовно від 0,1 до 1,0. А для малих і кооперативних підприємств, де рівень рентабельності, як правило, значно вищий, можливо встановити коефіцієнт і вище 1,0. При коефіцієнті К-0,1 встановлюється податок, наприклад, 10 відсотків, при К-0,2 — 15 відсотків і так далі до К-1,0, для якого податок дорівнюватиме 55 чи 75 відсоткам. Середній податок по галузі чи по народному господарству, на нашу думку, в цілому не повинен перевищувати 30—35 відсотків.

Юрій ЛИСЕНКО,
інженер-економіст.

Київ.

А як у них?

КРОК У НЕВІДОМЕ

Протягом більш як тридцятирічного існування СРВ адміністративно - командна система тут вважалася єдино можливою і здатною за порівняно короткий термін забезпечити достойне людини життя. Сьогодні в'єтнамці порівнюють темпи розвитку своїх південних провінцій і Таїланду, які 10—15 років тому були практично в однакових умовах. Так ось, економічна ефективність ринкових відносин виявилася вдвічі вищою. Звичайно, дуже заманливо було створити відразу могутній держсектор, сучасну важку промисловість, які дозволили б зайняти гідне місце у числі розвинутих країн. На практиці вийшло інакше — будували великі заводи, потужні електростанції, розробляли нові вугільні розрізи, а життя народу не ставало кращим. Так тривало аж до VI з'їзду КПВ, який визнав, що в помилках і провалах тут винні не окремі особи, а сама система, яка виправдала себе в роки війни, але не вписалася у процес мирного будівництва, не врахувала особливостей багатоукладної економіки. Такий стан речей не міг не призвести до кризи, наслідки якої відчуваються і донині.

Розробляючи концепцію реформи, в'єтнамські економісти провели ретельний аналіз — класифікацію насамперед державних підприємств. Щодо кожної групи було розроблено гнучку політику, суть якої зводилася до того, щоб на державну підтримку могли розраховувати тільки електроенергетична та оборонна галузі. Решта одержувала повну свободу дій: вона могла саморозпуститися, змінити статус власності чи перепрофілювати виробництво з урахуванням потреб ринку тощо. Це, природно, викликало до життя такий потужний економічний важіль, як конкуренція, в тому числі і з товаровиробниками інших країн регіону, більш якісна і відносно дешева продукція яких з 1988 року стала заповнювати ринки СРВ.

На першому етапі конкуренція створила для в'єтнамських підприємств великі труднощі. Багато фабрик і заводів, особливо тих, що випускають товари народного вжитку, не витримали її, і десятки тисяч людей тимчасово залишилися без роботи. Так, у другому кварталі 1989 року близько 30 відсотків робітників втратили роботу і лише 34 відсотки підприємств працювали стабільно.

Однак одночасно зі спадом у державному секторі спостерігалося зростання числа приватних та індивідуальних господарств, які одержали повну свободу дій, за єдиним винятком — сплати податків до казни. За досить короткий період така політика привела до того, що ринок став більш різноманітним, підприємства почали орієнтуватися не на план, а на попит.

Як відомо, ринкові відносини немислимі без вільних цін, але як їх вводити при низькому життєвому рівні населення і високій вартості продукції? Для ілюстрації досить сказати, що на заробітну плату зайнятий у державному секторі міг прогодуватися протягом тільки 10—15 днів. У цьому плані в'єтнамські економісти випередили ідеї, закладені у програмі Шаталіна — Явлінського. На основні продукти харчування впродовж двох років держава підтримувала стабільні ціни. Ще на десять видів товарів першої необхідності встановлювалася верхня межа цін, яка переглядалася раз на три місяці. Решту товарів народного споживання продавали за комерційними цінами. Вжиті заходи дозволили уже через рік відмовитися від стабільних цін на товари гарантованого постачання і перейти по товарах народного споживання на єдині ціни, а з 1990 року охопити такими цінами практично всі продукти.

Загалом, не вдаючись у подробиці, можна сказати, що перший етап оновлення пройшов успішно. Але є деталь — всі вжиті заходи мали в більшості, як вважають місцеві авторитетні економісти, адміністративний характер. На порядок денний висувається чимало питань, пов'язаних з розвитком ринкових відносин, які прямо зачіпають соціалістичні ідеали. Але про те, як вирішити ці питання, поки що ніхто не насмілюється сказати вголос.

Численні зустрічі з в'єтнамськими економістами переконують, що суспільство зробило крок у цілком невідомому напрямі: подорожній знає, куди треба йти, але погано уявляє, як добереться до кінцевого пункту...

Олександр РАХМАН.

Наш прес-клуб

Очима зарубіжних колег

Як пише журнал «Тайм», експерти американського ЦРУ серйозно розглядають такий варіант розвитку подій, при якому економіка СРСР повалиться, в країні розпочнеться тотальна громадянська війна, а крик прибалтів про допомогу зможе навіть вимагати збройного втручання США, які після успіху своєї зброї в Кувейті тепер, очевидно, впадають у стан сліпої зарозумілості.

«Шпігель» (ФРН).

* * *

Розміри зовнішнього боргу Радянського Союзу зросли за останні місяці до більш як на 60 мільярдів доларів у порівнянні з 46 мільярдами в вересні минулого року. Країна бере короткострокові позички, хоча в цьому році їй належить виплатити щонайменше 16 мільярдів доларів у вигляді процентів по нагромадженому зовнішньому боргу.

Західні експерти, що намагаються торгувати на радянському ринку, починають задумуватися над питанням, чи будуть їм платити в міру того як збільшуватиметься фінансова криза в цій країні.

Експерти західних країн і деякі керівники компаній США відзначають, що умови для інвестицій погіршились в останні місяці головним чином з-за того, що уряд противиться здійсненню ринкових реформ, в результаті здійснення яких країна повинна була відмовитися від системи централізованого економічного планування.

«Джорнел оф Коммерс» (США).

Експрес-новини

Міністр закордонних справ СРСР заявив, що Радянський Союз виступає за збереження територіальної цілісності Югославії як важливого фактора підтримання стабільності в Європі.

У Белграді Безсмертних провів переговори з міністром закордонних справ Югославії Лончаром. За повідомленнями агентств, на переговорах обговорювалися питання майбутньої зустрічі в Берліні на міністерському рівні, ситуації у Персидській затоці та двостороннього співробітництва.

* * *

У Люксембурзі Європейське співтовариство вирішило виділити 180 мільйонів доларів на допомогу курдським біженцям. Досягнуто згоди щодо пропозицій Великобританії про створення на півночі Іраку під егідою ООН зони біженців.

Постійний представник Іраку при ООН висловився проти такого заходу «як не практичного».

* * *

Президент Польщі Лех Валенса прибув до Парижа з дводенним державним візитом. Очікується підписання франко-польського договору про дружбу і співробітництво. Договір передбачає структуру консультацій з питань безпеки.

* * *

Як повідомило агентство Рейтер, міністри закордонних справ країн Європейського співтовариства в травні проведуть зустріч у східній частині Німеччини. Вперше з часу об'єднання Німеччини така зустріч проходитиме на її території.

Фото з коментарем

НАМ БИ ЇХ ТУРБОТИ

Масова громадська організація «Загальний німецький автомобільний клуб» (АДАК), що діє в ФРН, виступила з новою ініціативою, спрямованою на охорону навколишнього середовища. З 1 лютого нинішнього року почалося здійснення проекту щодо вторинного використання знятих з експлуатації автомобілів. Клуб дає консультації по демонтажу автомашин, сортуванню деталей, пропонує бажаючим позбутися старих автомобілів, а також надає послуги для їх транспортування на свої склади за пільговою ціною в 60 марок.

Як зазначив голова АДАК, щорічно в ФРН на звалища металобрухту потрапляють близько двох мільйонів старих чи розбитих легкових автомашин. Крім металу, в них є майже 500 тонн різних матеріалів — скло, пластик, гума, шкіра і шкірзамінники, поролон та інші які не можна утилізувати, їх доводиться закопувати в землю, до того ж чимало неметалевих деталей авто не піддаються природному зруйнуванню, а при спалюванні забруднюють повітря отруйними газами. Адже всього десять якихось років тому в автомобілі було в середньому 40 кілограмів пластмас, а сьогодні — вже 130. АДАК ставить перед собою завдання — все, крім металобрухту, використовувати в ремонтних роботах.

Борис ПАХОМОВ.

НА ЗНІМКАХ: звалище старих машин; склад АДАК.
Фото з журналу «Шпігель» і газети «Зюддойче цайтунг».

Інформ-шоу

ХТО ЗАМОЖНІШИЙ!

Кажуть, що, маючи 1000 доларів, у нашій країні можна вважати себе багатієм. То що в такому випадку можна сказати про багатства султана Брунею Хассанлла Болкіаха, який завдяки нафті і природному газу володіє 25 мільярдами доларів і очолює список найзаможніших людей планети? Одразу за ним у цьому реєстрі стоїть король Саудівської Аравії Фахд: він разом із сім'єю має 18 мільярдів. Шейх Кувейту Джабер ас-Сабах, за повідомленням американського журналу «Форчун», у цьому реєстрі посідає 14-те місце. На торгівлі продуктовими виробами теж можна заробити, і чимало — 12,5 мільярда доларів, що й зробив пан Марс, який посідає третє місце.

Найзаможнішою жінкою планети залишається королева Англії Єлизавета II. Але в першості цих людей можна сумніватись, бо ніхто не знає, скільки «підпільних» мільйонерів живе навколо нас.

ПОКИ ГРІМ НЕ ВДАРИТЬ...

У правоохоронних закладах краще заколоту не зчиняти, бо можна отримати ще од строк, це знає кожен. Але випадку, що трапився в англьській столиці, такий засіб допоміг вийти на волю 200 арештантам. На знак протесту проти позастрокового ув'язнення і важких умов життя вони влаштували пожежу, а директорові виправних закладів була направлена петиція з вимогами.

Хоча заколот був придушений, але в результаті випустили тих, хто вже «пересидів», впорядкували камери, покращала їжа, вже підготовлено план реконструкції тюрми.

РЕГБІСТИ ЧИ БОКСЕРИ!

У Страсбург повернувся літак, який 15 хвилин перед тим вилетів до Парижа. На превелике здивування спостерігачів, поліція силоміць вивела з літака групу спортсменів-регбіст які надумали почубитись і знову (в літаку) провести зіграний напередодні матч. Командир авіалайнера вирішив просити екстреної посадки. До Парижа регбістам доведеться їхати поїздом, але вони можуть залишитись і в Страсбурзі — там проходитиме чемпіонат з боксу.

«БОЖЕВІЛЬНІ БОБИ»

На півночі Мозамбіку жителі району Мембе відчувають себе в ненормальному стані, який характеризується втратою розуму. Спеціалісти схильні до думки, що хвороба викликана рослиною, яку в народі називають «божевільні боби». А в цьому районі панує голод, тому жителі їдять ці рослини разом з дикорослими фруктами і корінням.

НА ЗДОРОВ'Я!

Жителі ФРН встановили абсолютний рекорд — в минулому році вони з'їли мільйон тонн бананів — це найбільше за історію Німеччини. Основною причиною такого попиту на банани вважається те, що вони дуже дешеві, а крім того мають дієтичні якості і в своєму складі не терплять хімікатів.

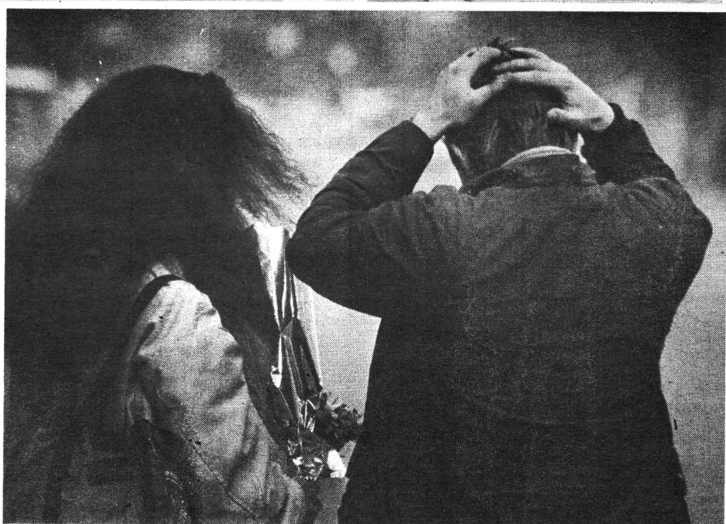

ТАКСІ-БЛЮЗ,

або Роздуми безвалютного джентльмена

Стоїш, голосуєш, і жодна машина не бере.

Так і коханої дівчини можна позбутися, ось вона, стоїть поруч, вдає, що все гаразд. Боже мій, ну який же я джентльмен, хоч би велосипед був, чи що...

Не ми вибираємо, нас вибирають оті машини з шашечками. Не сподобаєшся — не візьмуть, знайдуть сто п'ятдесят сім законних причин, як ви їх не благайте.

Кажуть, у Москві за наші гроші й не сідай — тільки за валюту.

Ех, тяжко у нас бути джентльменом!

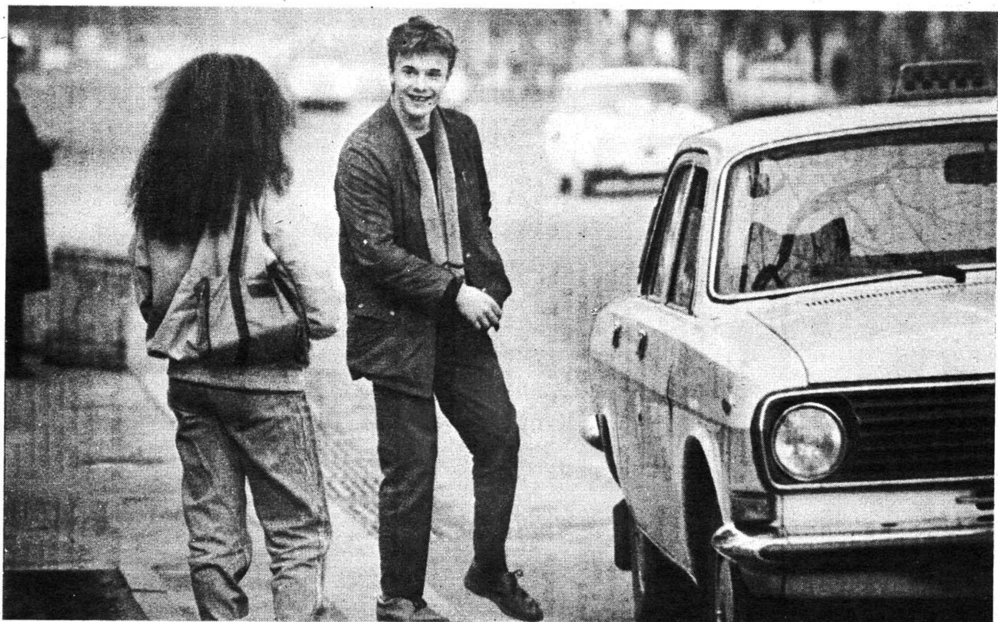
А може, її і не існує зовсім, оцієї породи людей, що звуться джентльменами?

Ні, кажуть, трохи є. В Одесі, приміром.

Там їх і вирощують.

А от де вирощують таксистів?

Михайло САЧКО.
Фото автора.

У ГОСТИНУ ДО СИНІВ-СОЛДАТІВ

БЕЗДУХОВНІСТЬ, БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ЗАНЕПАД МОРАЛЬНОСТІ — ТАКИЙ ПРИСУД НАШОМУ СУСПІЛЬСТВУ ЧУЄМО ВСЮДИ — В ЧЕРГАХ, НА МІТИНГАХ, У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ. ОЧЕВИДНО, Є В ТАКІЙ ОЦІНЦІ ПРАВДА. ПРОТЕ Я ВАМ, ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ, РОЗПОВІМ ПРО ТАКИЙ БІК НАШОЇ ДІЙСНОСТІ, ЯКИЙ ЗАСВІДЧУЄ ДЕЯКЕ ПОМ'ЯКШЕННЯ НРАВІВ.

Було в мене недавно невеличке сімейне свято. Синам-близнюкам виповнилося по дев'ятнадцять. І не було б у тому торжестві нічого особливого, якби діти були вдома. А то ж в армії!.. Одне слово, не витримала душа, зібравсь я та й майнув до хлопців у військову частину.

Іду й думаю: бездуховність наша всюдисуща. Мабуть, є вона і в армії. Хто ж його знає, чи покажуть мені синів? А покажуть, то чи не будуть у них понабивані фізіономії? Адже навкруг тільки й мови що про «дідівщину».

Дістався нарешті до металевої брами частини. На череватих кам'яних колонах — неоковирні цементні кулі, на дорозі валяється безгоспна металева труба... Ну, думаю, як у суспільстві, так і в армії. Одним миром мазані.

На контрольно-пропускному пункті, правда, уважно вислухали мене, і незабаром мої хлопчики, вдягнені попарадному, потрапили в мої обійми. Були вони такі ж веселі та винахідливі, як і три місяці тому, коли ми їх випроводжали до війська, синців наче не видко — і вже завдяки цьому від серця мені трохи відлягло.

Звільнення їм дали до 22 години наступного дня. Так що мали ми достатньо часу для спілкування. Влаштувались у готелі.

— Зізнайтеся, діти, — питаю, — чи не били вас часом?

— Що ти, тату, — сміються. — У нас такого не буває. Частина наша навчальна, належить до протиповітряної оборони. В ній кожних півроку контингент міняється. От, скажімо, ми приїхали восени. Через півроку навчання нас розішлють по частинах, а на наше місце прийдуть інші. Отже, довго тут ніхто не затримується, так що немає кому займатися «дідівщиною».

Сідаємо обідати. На незвичні для армії харчі хлопці навалюються по-солдатськи.

— Ну що, — питаю, згадавши свої давні солдатські роки, — мабуть, завжди голодні?

— Голодні не голодні, а їсти хочеться і вдень, і вночі. Як би добре не харчували. Може, це тому, що цілий день на ногах.

Про харчування ж розповіли таке: видають їм молоко, яйця, масло, буває гречана каша, а на свята — булочки та кекси... Зізнаюся, що я такій балачці не повірив. Бо в тому стрілецькому полку, в якому мені колись довелося служити, ці продукти та вироби солдат міг побачити хіба що в дуже щедрому на фантазії сні.

Днем пізніше, перебуваючи в частині, попросив почастувати мене солдатським обідом і не зміг подолати солідних порцій пристойного борщу та рисової, засмаченої маслом, каші. У великому обідньому залі мою увагу звернули на стіл з гіркою акуратно нарізаного хліба.

— Це для тих, кому не вистачає пайки, — пояснили. — Кожен може підійти і взяти, скільки треба.

За наказом міністра оборони № 445 від 15 грудня 1990 року на кожну солдатську душу щоденно виділяється (у грамах): хліба пшеничного обойного та першосортного відповідно 350 і 400, круп різних 120, макаронів 40, м'яса 175, риби 100, жиру 20, масла коров'ячого 30, олії 20, цукру 70, сухофруктів (киселю 20) 30, овочів (шість найменувань) 900, борошна другого сорту 10, молока 100, яєць (на тиждень) 4 шт. Крім цього, в норму записано чай, сіль, томатну пасту, лавровий лист, перець, оцет, гірчицю. Проти попередньої норми, затвердженої 1982 року, солдатський стіл подорожчав на третину й тепер коштує 1 крб. 60 коп.

Геть позабувалися норми, за якими харчували в армії мене, проте одну пам'ятаю добре: 1955 року нам щоденно видавали по 35 грамів цукру. Як бачимо, тепер норма зросла вдвоє.

АРМІЯ — ЧАСТИНА СУСПІЛЬСТВА, СУСПІЛЬСТВО ХВОРІЄ — І АРМІЇ НЕЗДУЖАЄТЬСЯ.

— І що з вас вийде, хлопці, після навчання? — цікавлюся.

— Будемо операторами третього класу радіолокаційної апаратури. Виявлятимемо в небі ворожі літаки і підказуватимемо про це ракетникам.

— Апаратура, на якій працюєте, часом не з радіацією?

— Без неї.

— А як до вас ставляться офіцери?

— Нормально. А нашого командира взводу старшого лейтенанта Толокнова ми, солдати, встигли полюбити...

Відверто кажучи, не можу пригадати, щоб я чи мої товариші по службі могли полюбити когось з офіцерів, що нами командували. Якось тоді про такі «сентименти» і не думалося.

Сини розповіли, що в частині по ротах влаштовують вечори запитань і відповідей. Рядові запитують — командири відповідають. Це теж була ні на що не схожа новина. За моєї служби питали тільки з нас, солдатів. І офіцери розповідали нам тільки те, що вважали за потрібне, а не те, що було цікаво нам, рядовим.

Пізніше начальник політвідділу частини полковник Микола Турчин про ці вечори сказав, що на запитання рядових доводиться відповідати не тільки ротним та батальйонним командирам. Вистачає роботи й командирові частини та його заступникам. Проте трапляється, що солдатові часом незручно при всіх щось запитувати чи й повідомляти. Скажімо, про те, що його кривдять. Щоб контакт відбувся, Микола Григорович дає солдатам номери своїх телефонів.

Встигли хлопці побувати в патрулях. Ходили вони своїм маршрутом окремо від міліції. Полковник Турчин про спільне патрулювання відзивається стримано:

— Армії це не потрібно. Було б краще, якби військові займалися тільки своїми специфічними справами.

Наступного дня я познайомився з командиром частини полковником Анатолієм Дмитренком.

Анатолій Панкратович з приємністю повідомив, що Ленінська районна Рада народних депутатів міста на День Радянської Армії подарувала частині два кольорові телевізори. Їх установили в солдатських житлах.

ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПОТРЕБУЄ РІШУЧОГО ПОВОРОТУ ДО ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.

Побував я в казармі, в якій поряд з іншими солдатами живуть і мої сини. У широкому залі з кількома колонами десятки ліжок розташовані в два яруси. Подумалося: все так, як і тоді, коли служив я. Але є й новеньке. Скажімо, стіни й колони гарно оздоблено деревиною. Є телевізор. І стіннівка, що розповідає про власного дезертира. Виходить, й сюди прийшла гласність.

Ленкімната роти дож... останні дні. Її мають пере...рити, можливо, в кімнату психологічного розвантаження. Принаймні наочну агітацію, що розповідала про «союз непорушний», уже прибрали. Полковник Турчин позитивно ставиться до «Декларації про державний суверенітет України» і до самого суверенітету, проте вважає, що Україні самостійна армія зовсім не потрібна. У цьому, останньому моменті наші з Миколою Григоровичем точки зору не збіглися.

...Заняття з технічно... підготовки групи солдатів проводив сержант Антуль Ромуалдо. Про події у Вільнюсі молодий литовець сказав:

— Дуже осуджую те, що відбулося. Армію не можна використовувати для таких цілей.

На занятті «Витоки бой...вих традицій» старший ...тенант Олександр Куриленко з пієтетом розповідав про Російську державу XVIII — XIX століть, про перемоги Петра І, Олександра Суворова, Петра Румянцева, називаючи двох останніх тільки так: «товариш Суворов», «товариш Румянцев». Тим часом відомо, що, скажімо, Румянцев, генерал-губернатор Малоросії, запекло викорінював рештки автономного устрою України. За його правління остаточно покріпачено українське селянство. Нічого ...обі «товариш»!

ЧАС ВЖЕ ЗВЕРНУТИ УВАГУ Й НА ОФІЦЕРІВ. ОСОБЛИВО В ТОМУ ВИПАДКУ, КОЛИ УКРАЇНА ВІДВАЖИТЬСЯ ЗАВЕСТИ НАЦІОНАЛЬНЕ ВІЙСЬКО.

Командир взводу капітан Сергій Роман розповів про житлові негаразди: у частині десь з вісімдесят офіцерів безквартирні. Усе це докази на користь того, що армія — частина суспільства, суспільство хворіє — і армії нездужається.

Які висновки роблю з цієї поїздки? Можна погодитися з тим, що в армії тепер краще одягають, харчують, ставляться до рядових, ніж це було в перше повоєнне десятиріччя. Час би вже звернути увагу й на офіцерів. Особливо в тому випадку, коли Україна відважиться завести національне військо.

В армії, принаймні в знайомій мені частині, немає й натяку на розбурхану стихію, якою стала вся наша країна. Дисципліна, порядок, чистота. Відповідальність. Разом з тим є певні зачатки демократизації. З огляду на це слід визнати, що виховання військовослужбовців потребує рішучого повороту до загальнолюдських цінностей. У цій царині доведеться багато чого ламати, а ще більше вибудовувати по-новому.

Ну й головний висновок: я задоволений, що мої діти служать у цій частині. Гадаю, що і в інших батьків, діти яких служать. тут, серце може бути спокійним.

До зустрічі після звільнення в запас, сини!

Борис СИДОРЕНКО.

Фото Олександра **КЛИМЕНКА.**

ДЕЗЕРТИРИ

Узятися за цю тему примусила передача Ленінградського телебачення. Сюжет приголомшив. У знаменитих «Хрестах» — пітерській в'язниці — в камері молодий хлопчина. Він утік з війська. Журналіст запитує, що стало причиною дезертирства. Вчорашній солдат замість відповіді, озираючись по сторонах, благає кореспондента, щоб той допоміг залишитися в «Хрестах». Темниця, від самої назви якої холоне в жилах кров рецидивіста, стала жаданим прихистком для воїна Радянської Армії. Комсомольця, відмінника бойової і політичної підготовки.

Що ж сталося з нашою «легендарною і непереможною»?

У Києві на Червонозоряному проспекті розквартировано полк цивільної оборони. Тут за розпорядженням Генерального штабу від 20 грудня 1990 року збирають усіх «утікачів», які колись призивалися до війська на території Київського округу. Сюди й приїхав насамперед, щоб у бесідах з хлопцями збагнути: рятуючись від якого лиха, з ризиком потрапити в дисциплінарний батальйон або тюрму, тікають вони додому.

Рядовий Микола С., 19 років. Родом з Полтавщини. Служив у Забайкальському військовому окрузі:

— Тільки привезли нас в частину, «діди» відразу ж забрали нове обмундирування. Замість нього кинули якесь лахміття. В страшні морози ми залишились фактично роздягненими. В мене не було навіть шапки. Командир роти сказав, що коли не знайду шапку, вечорами водитиме мене на «виховання» до «дідів». Після розподілу по підрозділах почалися страшні дні. З оголошенням відбою «старики» примушували мене видиратись на п'ять табуреток, поставлених одна на одну, і урочисто виголошувати: «До наказу залишилося стільки-то днів». Потім один з «дідів» підходив до піраміди з табуреток і бив ногою по найнижчій. Я летів донизу, в кров розбиваючи ноги, руки, обличчя. Повторювалось це кожного вечора. Офіцери бачили, що я весь побитий, але ніхто навіть не запитав, що зі мною. Після моїх відвідин замполіта полку «діди» влаштували вночі «темну». Накинули ковдру на голову і почали бити чобітьми. В живіт, по голові, по хребту. Ранком я не міг підвестися, і мене на носилках відправили до медсанбату. Звідти, трохи оклигавши, я і втік. Якщо знову у частину, живим додому вже не повернусь. «Діди» заб'ють.

Рядовий Юрій П., 19 років. Родом з Чернігівщини. Служив у Середньо - Азіатському військовому окрузі:

— Українців у частині було мало, здебільшого тут служили казахи, узбеки, киргизи, таджики. Нас вони люто ненавиділи лише за те, що ми — українці. Всі брудні роботи виконували: мили туалети, чистили на кухні картоплю, прибирали казарму. Але все можна було б стерпіти, якби вночі не били. Спочатку дають «присягу». Роздягають догола, кладуть на тіло мокру марлю і б'ють по ній бляхами від ременів. Біль страшний, тріскається шкіра. А кожної ночі роблять ще «відбій». «Дід» запалює сірника і командує «відбій». За час, доки сірник горить, мусиш роздягнутись і лягти в ліжко. Встигнути практично неможливо. Гасне сірник, а ти встигаєш лише скинути чоботи. І починаються нові тортури. Б'ють, командують повзти по-пластунськи, дають уламок цегли і нею примушують до ранку чистити унітази. Офіцери про все це знають, але їм вигідно, щоб таким чином підтримувався «порядок». Кудись писати, скаржитись — небезпечно. Якщо про це дізнаються у казармі, вночі разом з ліжком з четвертого поверху викинуть у вікно. Таке вже траплялось. Говорять про «безмежжя» зони, але тут, в армії, набагато гірше, адже там хоч знаєш, за що страждаєш, а тут — без вини винний.

Єфрейтор Андрій Л., 20 років. Родом з Київщини. Служив у Ленінградському військовому окрузі:

— Я служив у будбаті. Той, хто хоч трохи був у будівельних батальйонах, прокляв навіть день, коли народився. Це страшніше за будь-які тюрми. Ми були там безправними рабами. Найстрашніше — це служба поруч з колишніми зеками. У будбатах їх дуже багато. Обстановка для них рідна. Нічим від «зони» не відрізняється. Вони кажуть, що навіть запахи в камерах і казармах однакові. Закони у будбаті такі самі, як у таборах. Одні працюють, інші — командують. Але страшна не робота, а знущання. Побої, приниження можна було б стерпіти, але якщо тебе силоміць зодягають у жіночу сукню і збираються гвалтувати, ніяких сил терпіти таке немає. Коли призивали до армії, бувалі хлопці попереджали, що буде важко. Але навіть у страшному сні не міг уявити такого. Це божевілля. Радий, що вдалося нарешті втекти звідти.

Коли призивали до армії, бувалі хлопці попереджали, що буде важко. Але навіть у страшному сні не міг уявити такого.

Говорять про «безмежжя зони», але тут, в армії, набагато гірше, адже там хоч знаєш, за що страждаєш, а тут — без вини винний.

Той, хто хоч трохи служив у будівельних батальйонах, прокляв навіть день, коли народився. Це страшніше за будь-які тюрми.

Отакі свідчення. Наклепи? Ні, сповіді болю, які можна почути від тисяч і тисяч солдатів. Сучасна армія акумулювала всі ганджі тяжко хворого суспільства і перетворилась на велетенську зону жорстокості, наруги над людиною, свавілля і беззаконня. Знаю, що реакцією на цю констатацію з боку генералів будуть слова: «Знову з метою дискредитації Радянської Армії прихильники розтаскування її по національних кутках не шкодують чорної фарби».

Але хіба буває щось переконливішим і чорнішим, аніж статистика солдатських смертей у мирний час? Їх більше, ніж за всю афганську авантюру. Хіба є щось красномовніше за листи матерів, яких лише до редакції «Голосу України» надходить сотні. «Не витримавши знущань, мій син утік з військової частини у Хабаровську. Я ростила його не для того, щоб над ним збиткувалися. І хочу, щоб він служив у справжній армії, а не в тюрмі», — пише, наприклад, Марія Ширяєва з Херсона.

Полковник П. Грабар, начальник відділу штабу Київського військового округу, переконував, що «дідівщина» — це не армійська проблема. Такі потворні взаємини складаються між хлопцями в школах, технікумах, ПТУ і переносяться до війська. А дезертири — це ті, хто просто не хоче чесно служити. Їх треба віддавати під трибунал.

Голова Київської організації Комітету солдатських матерів В. Артамонова познайомила мене з хлопцями, які втекли з частин і шукають захисту у жінок-активісток боротьби з беззаконням у армії. Перелякані очі, забинтовані голови, на обличчях — печать страждань. З дитинства мріяли вони служити в збройних силах, уявляли себе доблесними танкістами, льотчиками, десантниками. Армійська реальність жорстоко розвіяла ілюзії. Замість бойового навчання — важкі господарські роботи, замість дисципліни і порядку — приниження, знущання, побої. Дивлячись на цих хлопчаків, ще зовсім дітей, мені хотілося віддати під трибунал не їх, а тих, хто й сьогодні з усіх трибун заявляє, що армія — це вихователь підростаючого покоління, єдина здорова структура нашого суспільства.

Колись дезертирами називали тих, хто тікав з війська під час бойових дій. Рятуючи власне життя, такі кидали зброю й тікали в ліси, переховуючись до закінчення війни в землянках, на горищах, в льохах. Нічого, крім презирства не заслуговували «втікачі», від людей. Слово це завжди асоціювалось з воєнним лихоліттям і зрадництвом. І раптом — знову дезертири. В мирний час. Коли телепрограма «Служу Радянському Союзу!» показує, як гарно служиться і живеться воїнові, якою школою мужності стає для нього служба в армії.

Ні, не все гаразд у танкових військах. І не тільки в танкових. Іржа жорстокості і кривди роз'їдає армію зсередини. Порятунок — лише в докорінній військовій реформі, заміні гігантської, ураженої «метастазами» союзної армії на професійні національні війська, де служба стане просто роботою. Лише тоді слово «дезертир» стане архаїзмом.

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, військовий оглядач «Голосу України».

На знімках: дезертири.
Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

Пошук істини

ЧИ Є ПРАВДА?

Звичайно, є. Бо такого бути не може, щоб правди не було. Якщо є темрява, є і світло. Якщо була, м'яко кажучи, дезинформація, є, звісно, і якась істина. Але яка?

Може вона, ця істина, так і не відкриється людям. Може, як це буває, про все дізнаються прийдешні покоління. Однак істина є. Вона в тому, мабуть, що страждання, які жбурнуло на світ чорнобильське лихо, маємо нести всі без винятку. Бо то тільки здається, що хтось уникнув дотику біди чи пересидів її в затишку. Хто знає, де й коли зрине луною гой квітневий чорнобильський грім?

Отож, маючи за мету нехай із запізненням, але все ж таки знайти істинні причини аварії на четвертому енергоблоці ЧАЕС, ми й звернулися знову до знаних подій. Вирішили провести своє журналістське розслідування. У дечому воно може й не збігається з офіційною думкою про «катастрофу віку», але істина не вмирає. Коли пошук правди ведуть люди.

Сьогодні пропонуємо перший з трьох матеріалів під рубрикою «Пошук істини».

ПО ТОЙ І ЦЕЙ БІК КОЛЮЧОГО ДРОТУ

Вінець науково-технічного розвитку людства став насправді терновим вінцем, який упав на землю колючою огорожею Чорнобильської зони. Все живе обпалило невидимим полум'ям. Це було суворе попередження. І від того, чи зможуть усі люди усвідомити свою провину у тому, що сталося, залежатиме їхнє майбутнє.

Прислухаємося до того, що говорить колишній директор ЧАЕС В. Брюханов, строк покарання якого ще не закінчився, і замислимося, чи справді провина наша менша за його, і чи уникнемо ми нових аварій, вибухів, катастроф, покаравши шістку «крайніх».

А ПОКИ ЧИМАЛО ЛЮДЕЙ ВПЕРТО ПЕРЕКОНАНІ, ЩО ВОНИ ТУТ НІ ПРИ ЧОМУ, Є СПРАВЖНІ ВИНУВАТЦІ, ХОЧА, МОЖЛИВО, Й НЕ ВСІ, ЯК І МАЄ БУТИ, ОПИНИЛИСЯ СВОГО ЧАСУ ЗА КОЛЮЧИМ ДРОТОМ. ПРИ ТАКОМУ «СВІТОСПРИЙМАННІ» НЕ МОЖНА ГАРАНТУВАТИ, ЩО ЗАВТРА ЦІ ЛЮДИ САМІ НЕ ОПИНЯТЬСЯ ЗА КОЛЮЧИМ ДРОТОМ ЯКОГОСЬ НОВОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ЛИХА.

— Вікторе Петровичу, на суді в Чорнобилі вас звинуватили у підписанні у 1983 році акту про пусковий комплекс четвертого блока ЧАЕС при неготовій системі вибігу, саме під час випробування якої й сталась аварія...

— Треба з'ясувати, що таке пусковий комплекс і поставити крапки над «і». При закінченні будівництва будь-якого об'єкта складається перелік необхідних систем, які дають йому можливість нормально працювати. У цей перелік, який і називається пусковим комплексом, входять, звичайно, не всі системи, передбачені проєктом. Такий пусковий комплекс було складено, і він був погоджений з генеральним проектувальником, генеральним підрядником, з конструкторами і замовником. Адже, зрозуміло, енергоблок АЕС не можна запустити, натиснувши на кнопку.

— А ви підписували акт приймання блока до експлуатації?

— Після того, як блок набирає третину навантаження, його роботу перевіряє державна комісія. Якщо енергоблок працює надійно і без відхилень, члени державної комісії підписують акт про введення його в експлуатацію, що й було зроблено. Після цього починається етап освоєння потужності блока. Так це робилося завжди, всюди, так і досі робиться.

— Серед звинувачень було й таке: робота з персоналом, його підготовка не відповідали вимогам існуючих тоді документів.

— Розумієте, треба ж було «обгрунтувати» цю вину, підвести цю справу під суд. Яким чином? Перелічити всі недоліки, зокрема і в роботі з персоналом. Без зауважень щодо персоналу, експлуатації не може працювати жодний об'єкт, тим більше велика АЕС. Не помиляється той, хто нічого не робить. А персонал Чорнобильської АЕС був краще підготовлений і більш досвідчений, ніж на будь-якій іншій станції такого типу. І на суді про це говорив не тільки я.

— У вироку хороші відгуки свідків про персонал і керівництво станції охарактеризовано як «хвалькуватий патріотизм»...

— Бо суду потрібні були негативні характеристики. І тому не дивно, що він скористався на свій розсуд актом, у якому представлені зауваження Атомнагляду за результатами його першої перевірки ЧАЕС. А на якій станції немає зауважень? Та якби то були серйозні недоліки, то, як і належить, Держатоменергонагляд вимагав би зупинити блок. Та цього ж не сталося, і блок працював.

Суд також не цікавило, чому на ЧАЕС немає навчально-тренувального пункту для підготовки персоналу. Це ж серйозний об'єкт. І займатися ним мусить міністерство, потрібні відповідні рішення уряду. Насправді цим не займався ніхто. Окрім нас. Був уже майже побудований окремий корпус, купили ЕОМ, домовилися з інститутами про розробку спеціальних програм. В середині 1987 року навчально - тренувальний пункт почав би діяти. Та суд вирішив, що ми погано працювали. Але сьогодні, через п'ять років після аварії, яка станція готує персонал у своєму навчально-тренувальному пункті? Та ніяка! Справу зроблено — і про це забули. А згадають тоді, коли щось десь знову скоїться, та, мабуть, знову не для того, щоб виправити становище.

— Як би там не було, у вироку сказано, що на блоці не була забезпечена його експлуатація як ядерного вибухонебезпечного об'єкта, за що й одержали покарання.

— Такий підхід просто дивний. Дивний, передовсім, з боку судової експертної комісії. Її члени добре знали: в проекті ніде не написано, що енергоблок АЕС — це ядерний вибухонебезпечний об'єкт. Якби це було так, то зовсім інші, особливі вимоги пред'явили б до будови блока у цілому, як це зроблено щодо окремих приміщень, справді вибухонебезпечних — в них містилося устаткування з воднем, паливом тощо. Та тільки не реактор! Тобто за проектом реактор вибухонебезпечним не вважався. А визнано таким судово-технічною експертизою після аварії, тобто за фактом вибуху. Суду ж належало не тільки перелічити усі недоліки та зауваження щодо експлуатації, а ще й визначити статтю, на якій можна було б «зіграти» увесь процес.

— Чи відповідають ваші дії після вибуху реактора тому, що представлено в обвинувальному висновку та вироку?

— Багато разів відповідав на це запитання. Буквально зразу після вибуху мені зателефонував начальник хімічного цеху Семенов і сказав, що стався якийсь вибух. Спробував зв'язатися з центральним та блочним щитами управління — марно. Нашвидкуруч одягся, вибіг на вулицю, сів у автобус і поїхав на станцію. Проїжджаючи повз блок, побачив, що в нього немає верхньої частини. Зрозумів: справа серйозна. Коли приїхав на станцію, дав команду зібрати увесь керівний персонал у штабі цивільної оборони. З керівників ще нікого не було, і я побіг на щит управління блока № 4. Там побачив заступника головного інженера А. Дятлова, начальника зміни станції Б. Рогожкіна, начальника зміни четвертого блока О. Акімова. Запитав, що сталося. А. Дятлов розвів руками, мовляв, нічого не може зрозуміти — стався вибух, а де, чому, як?.. Намагаємося визначитися щодо подальших дій.

Щоб повідомити вищому керівництву, повернувся до свого кабінету. По телефону доповів начальникові главку в Москву, в Міністерство енергетики і електрифікації України, в облвиконком, в обком партії.

— А що саме сказали їм?

— Конкретно, що сталося, тоді ще не знав і говорив приблизно так, як і мені доповідали.

Коли зібралися керівники станції, повідомив, що сталася страшна річ і тому треба бути обережними. Начальнику служби радіаційної безпеки Г. Красножону розпорядився з'ясувати радіаційний стан, начальникам усіх підрозділів — визначити стан устаткування, максимально виводити людей.

А потім була лавина телефонних дзвінків. Спочатку говорив з інструктором ЦК КПРС з питань атомної енергетики Копчинським, телефонував міністр енергетики країни Майорець, згодом приєднався його заступник Шашарін. Спочатку усі думали, що з реактором нічого не сталося, і треба подавати в нього охолоджуючу воду. Боялися залишити реактор без води. Більш-менш стало ясно, що справа надзвичайно серйозна, коли стало розвиднятися, хоча ніхто нічого конкретного й не говорив. Однак, що ж сталося і в якому стані реактор, до кінця не знали. То вже потім, удень, разом із членами Урядової комісії літали на вертольоті й дивилися на реактор.

— Які дії виконувалися за Вашими розпорядженнями?

— Якихось конкретних завдань, мабуть, не давав. Були тільки різні команди. Більше отримував інформацію. І передавав її до «верхів».

— А що повідомляла дозиметрична розвідка?

— Розвідка доповіла, що в коридорі потужність дози — до 1000 мікрорентген за секунду, і потім весь час повідомляли цей показник. Начальник лабораторії зовнішньої дозиметрії Коробейников також зробив попередні заміри навколо станції та в місті. Там було від 2 до 40 мікрорентген за секунду. Такі дані я передавав далі.

— Чи говорив вам начальник штабу цивільної оборони Воробйов, що деінде на станції рівні радіації значно вищі?

— Це вже коли розвиднілось, на «газику» під'їхали до четвертого блока з боку найбільших зруйнувань. Військовий прилад показав понад 50 рентген на годину — там був прямий радіаційний промінь з блока.

— І в зв'язку з тим, що ці відомості не увійшли до офіційної довідки, вас визнали винним у використанні службового становища в корисливих цілях?

— Для мене не було ніякого сенсу щось приховувати. По-перше, аварія надто серйозна. По-друге, приїхала Урядова комісія, все керівництво — усім усе відомо. У мене ранком уже був завідуючий промвідділом обкому партії. Він сказав, що треба надіслати письмове повідомлення. Секретар парткому ЧАЕС Парашин, який був поруч, запропонував завідуючому відділом обкому самим скласти таку довідку. Вони мали таку ж, як і я, інформацію від Красножона (до 1000 мкР/сек на станції) і від Коробейникова (2—40 мкР/сек у місті).

Так і зро
звернувся д
тайте, якщо
правимо». Я
зував, бо тр
мусь це роб
довідку в п
підготовки й

— Чи бу
ша інформа
ний стан?

— Звича
вже працюв
місія, дозим
лем займаве
гян. Радіац
вивчали так
розділи, во
ляли дані У
Я ж підпис
формацією,
своїх служб

— А чом
коли стала
шому блоці
ційним ви
було

— Дала
рукція. І
спецвідділ н
главку.

— У вир
провина під
жується ви
вої комісії,
ціалістів,
МАГАТЕ.

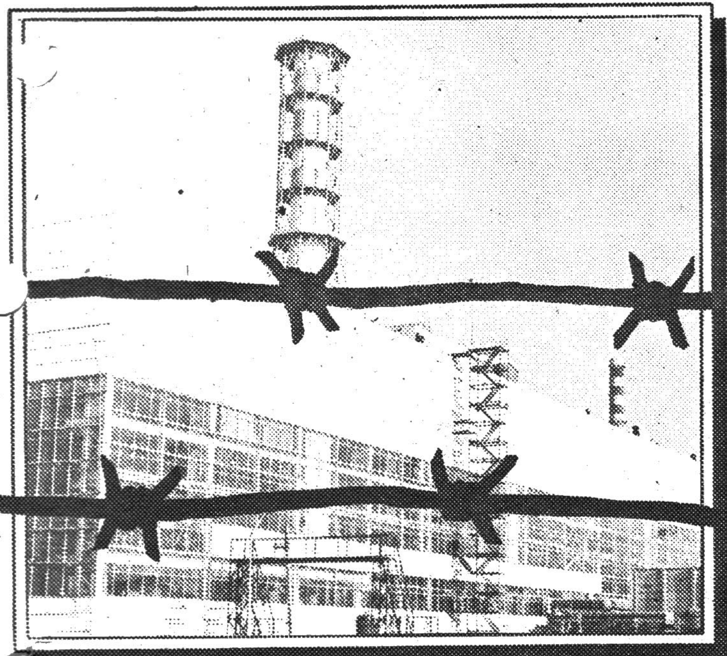
— Це б
ріали, яким

судово-тех
і суд. А
комісії та
технічних
представн
розробникі
тобто зац
увесь проц
шуки кра
недоліки р
що причи
основному
помилках
персоналу
мета. Не
ти радянс
повідомит
світ.

— А ч
ку, розро
кий поган

— Пер
вало неза
оскільки
ці панува
Мінсередм
не, розро
про недол
ни вважа
ні недоск
ляться, і
ні вимоги
до техноло
та інст
ності пр
редмаша
ків ЧАЕС
запасом
стережнів.
не зверта
потім, за
слідуванн
та під ча
ловнішим
експлуата
стала роб

ПО ТОЙ І ЦЕЙ БІК ОЛЮЧОГО ДРОТУ

в проекті ніде не написано, що енергоблок АЕС — це ядерний вибухонебезпечний об'єкт. Якби це було так, то зовсім інші, особливі вимоги пред'явили б до будови блока у цілому, як це зроблено щодо окремих приміщень, справді вибухонебезпечних — в них містилося устаткування з воднем, паливом тощо. Та тільки не реактор! Тобто за проектом реактор вибухонебезпечним не вважався. А визнано таким судово-технічною експертизою після аварії, тобто за фактом вибуху. Суду ж належало не тільки перелічити усі недоліки та зауваження щодо експлуатації, а ще й визначити статтю, на якій можна було б «зіграти» увесь процес.

— Чи відповідають ваші дії після вибуху реактора тому, що представлено в обвинувальному висновку та вироку?

— Багато разів відповідав на це запитання. Буквально зразу після вибуху мені зателефонував начальник хімічного цеху Семенов і сказав, що стався якийсь вибух. Спробував зв'язатися з центральним та блочним щитами управління — марно. Нашвидкуруч одягся, вибіг на вулицю, сів у автобус і поїхав на станцію. Проїжджаючи повз блок, побачив, що в нього немає верхньої частини. Зрозумів: справа серйозна. Коли приїхав на станцію, дав команду зібрати увесь керівний персонал у штабі цивільної оборони. З керівників ще нікого не було, і я побіг на щит управління блока № 4. Там побачив заступника головного інженера А. Дятлова, начальника зміни станції Б. Рогожкіна, начальника зміни четвертого блока О. Акімова. Запитав, що сталося. А. Дятлов розвів руками, мовляв, нічого не може зрозуміти — стався вибух, а де, чому, як?.. Намагаємося визначитися щодо подальших дій.

Щоб повідомити вищому керівництву, повернувся до свого кабінету. По телефону доповів начальникові главку в Москву, в Міністерство енергетики і електрифікації України, в облвиконком, в обком партії.

— А що саме сказали їм?

— Конкретно, що сталося, тоді ще не знав і говорив приблизно так, як і мені доповідали.

Коли зібралися керівники станції, повідомив, що сталася страшна річ і тому треба бути обережними. Начальнику служби радіаційної безпеки Г. Красножону розпорядився з'ясувати радіаційний стан, начальникам усіх підрозділів — визначити стан устаткування, максимально виводити людей.

А потім була лавина телефонних дзвінків. Спочатку говорив з інструктором ЦК КПРС з питань атомної енергетики Копчинським, телефонував міністр енергетики країни Майорець, згодом приєднався його заступник Шашарін. Спочатку усі думали, що з реактором нічого не сталося, і треба подавати в нього охолоджуючу воду. Боялися залишити реактор без води. Більш-менш стало ясно, що справа надзвичайно серйозна, коли стало розвиднятися, хоча ніхто нічого конкретного й не говорив. Однак, що ж сталося і в якому стані реактор, до кінця не знали. То вже потім, удень, разом із членами Урядової комісії літали на вертольоті й дивилися на реактор.

— Які дії виконувалися за Вашими розпорядженнями?

— Якихось конкретних завдань, мабуть, не давав. Були тільки різні команди. Більше отримував інформацію. І передавав її до «верхів».

— А що повідомляла дозиметрична розвідка?

— Розвідка доповіла, що в коридорі потужність дози — до 1000 мікрорентген за секунду, і потім весь час повідомляли цей показник. Начальник лабораторії зовнішньої дозиметрії Коробейников також зробив попередні заміри навколо станції та в місті. Там було від 2 до 40 мікрорентген за секунду. Такі дані я передавав далі.

— Чи говорив вам начальник штабу цивільної оборони Воробйов, що деінде на станції рівні радіації значно вищі?

— Це вже коли розвиднілось, на «газику» під'їхали до четвертого блока з боку найбільших зруйнувань. Військовий прилад показав понад 50 рентген на годину — там був прямий радіаційний промінь з блока.

— І в зв'язку з тим, що ці відомості не увійшли до офіційної довідки, вас визнали винним у використанні службового становища в корисливих цілях?

— Для мене не було ніякого сенсу щось приховувати. По-перше, аварія надто серйозна. По-друге, приїхала Урядова комісія, все керівництво — усім усе відомо. У мене ранком уже був завідуючий промвідділом обкому партії. Він сказав, що треба надіслати письмове повідомлення. Секретар парткому ЧАЕС Парашин, який був поруч, запропонував завідуючому відділом обкому самим скласти таку довідку. Вони мали таку ж, як і я, інформацію від Красножона (до 1000 мкР/сек на станції) і від Коробейникова (2—40 мкР/сек у місті).

Так і зробили. С. Парашин звернувся до мене: «Прочитайте, якщо згодні — відправимо». Я прочитав, завізував, бо треба ж було комусь це робити, і передав ту довідку в перший відділ для підготовки й відправки.

— Чи була у «верхах» інша інформація про радіаційний стан?

— Звичайно, була. Удень вже працювала Урядова комісія, дозиметричним контролем займався її член Абагян. Радіаційне становище вивчали також військові підрозділи, вони також повідомляли дані Урядовій комісії. Я ж підписався під тією інформацією, яку отримав від своїх служб.

— А чому у 1982 році, коли сталася аварія на першому блоці з великими радіаційними викидами, про це не було [illegible]ко повід[illegible]ено?

— [illegible]ла відповідна інструкція. Інформація через спецвідділ надходила лише до главку.

— У вироку зазначено, що провина підсудних підтверджується висновками Урядової комісії, інформацією спеціалістів, підготовленою для МАГАТЕ.

— Це були основні матеріали, якими користувалися судово-технічна експертиза і суд. А в складі Урядової комісії так само, як і серед технічних експертів, були представники організацій-розробників реактора РБМК, тобто зацікавлені люди. І увесь процес я розумію як пошуки крайнього. Приховати недоліки реактора, «довести», що причини катастрофи в основному не в реакторі, а в помилках експлуатаційного персоналу—ось його головна мета. Не можна ж звинувачувати радянську науку, та ще й повідомити про це на увесь світ.

— А чому, на вашу думку, розробники створили такий поганий реактор?

— Передовсім — не існувало незалежної експертизи, оскільки в атомній енергетиці панувала монополія — Мінсередмаш СРСР. Головне, розробникам було відомо про недоліки реактора. Та вони вважали, що конструкційні недосконалості не проявляться, і не заклали відповідні вимоги щодо експлуатації до технологічного регламенту та інструкцій. У присутності представників Мінсередмаша перші запуски блоків ЧАЕС здійснювалися з запасом реактивності нуль стержнів. І ті жодного разу не звертали на це уваги. А потім, за результатами розслідування Урядової комісії та під час слідства, найголовнішим обвинуваченням експлуатаційного персоналу стала робота з запасом реактивності менше 15 стержнів.

Та, звичайно, і з розробників реактора не слід робити крайніх. У цю справу вплелася вся наша система.

— Окрім офіційних документів, суд користувався і показаннями свідків, у числі яких чимало ваших колишніх підлеглих. Чи всі вони давали об'єктивні свідчення?

— Показання окремих товаришів буквально здивували. Просто вразили відвертою брехнею. Дехто говорив не думаючи. Коли один з них сказав, що бачив, як на робочих місцях люди писали листи чи грали у доміно, то суд вже не цікавило, що то були робітники не ЧАЕС, а підрядної ремонтної організації. У свідків були також іноді помітні розгубленість, навіть страх. Це, мабуть, також заважало їм бути об'єктивними.

— Під час суду в Чорнобилі я отримував докладну інформацію про кожне його засідання. І вирок, який практично повторив обвинувальний висновок, з якого почалася робота суду, виявився несподіваним. Адже склалося враження, що показання свідків і все судове слідство спростовують все більше й більше обвинувачень. Чи й насправді так було?

— Це було дійсно так. Але я добре розумів, що суд зібрався не для того, аби когось виправдати. Проте найбільшого покарання не очікував.

Єдине незрозуміло — навіщо мене рік тримали під вартою у слідчому ізоляторі КДБ?! Адже я ніяким чином не міг перешкодити веденню слідства.

— А де були після суду?

— Майже місяць — у київській тюрмі на Лук'янівці, а потім — зона. Є стаття, за якою за умов додержання режиму утримання, нормальної поведінки тощо після відбуття третини строку покарання засудженого можуть направити на будівлі народного господарства. Так я опинився в Умані. А тут — трест, будівельне управління. Будуємо житло, об'єкти соцкультпобуту та промисловості.

— Вам відомо щось про долю інших засуджених у Чорнобилі?

— Інспектор Атомнагляду Лаушкін, начальник реакторного цеху Коваленко і начальник зміни станції Рогожкін відбули покарання. Після цього Лаушкін помер, а Коваленко і Рогожкін працюють у Чорнобильській зоні. Головний інженер ЧАЕС Фомін і його заступник Дятлов звільнені достроково згідно з Указом Президента СРСР у зв'язку зі станом здоров'я. Фомін живе нині в Калінінській області, Дятлов — у Києві.

— Що б ви хотіли ще сказати?

— Про що говорити? Чи цікавить це когось? А всім, хто цим цікавиться, відомо що до чого. Вони читали відповідні матеріали, документи. А найкращий з них, на мою думку, — доповідь комісії Держпроматомнагляду СРСР про причини й обставини чорнобильської катастрофи. Цей документ побачив світ у січні нинішнього року. До нього слід придивитися і прислухатися.

Цим документом можна було б скористатися і для прийняття остаточного рішення щодо майбутнього реакторів РБМК. Поки ж його долю вирішують зацікавлені сторони.

Суд покарав людей, а щодо техніки, то мало що змінилося. На реакторах зробили більш швидкодіючий захист, збільшили запас реактивності. Але на Чорнобильській АЕС працює чужий персонал, він не зацікавлений у ній як слід. Немає того патріотизму, який був притаманний персоналу до аварії. І щоб не нажити нового лиха, перш за все слід звернути увагу на цю проблему.

— Ви сказали, що подробиці чорнобильської справи добре відомі тим, хто цим цікавиться. Але ж інші теж повинні знати. У зв'язку з цим таке запитання: як ставляться до вас люди на будівлі, які аж ніяк не належать до зацікавлених осіб?

— Нормально. Здебільшого і в зоні, і тут, на роботі, люди добре розуміють суть справи. Розуміють, що вона не в особистостях Брюханова, Фоміна чи Дятлова, а зовсім в іншому.

А той бруд, яким довго поливали, тепер уже не відмити. Ніхто не візьметься за цю брудну роботу. Справу зроблено, бо її треба було зробити.

Хоча комісія Держпроматомнагляду свої висновки надіслала до Верховної Ради Союзу, навряд чи хто там буде цим займатися. І у вироку зазначено, що по проектних і конструкторських організаціях вестиметься окрема справа. Але її не було. Певно, як це завжди робиться, справу не порушено через відсутність складу злочину. Сумніваюсь, що й сьогодні хтось наважиться ославити радянську науку. Хто піде на те, щоб винести вирок усій системі? Ніхто.

Розмову вів Олексій БРЕУС, спеціальний кореспондент «Голосу України».

З пошти

ПРОГР... ДЛЯ ...

ГРУНТ... БУВА... РІЗНІ ...

Голос України

ли. С. Парашин мене: «Прочи- згодні — від- прочитав, заві- ла ж було ко- и, і передав ту ший відділ для відправки.

у «верхах» ін- я про радіацій-

, була. Удень Урядова ко- ричним контро- ї член Аба- становище к військові під- також повідом- здовій комісії. ся під тією ін- у отримав від

у 1982 році, аварія на пер- великими радіа- дами, про це не ові... ено?

дповідна інст- ормація через ходила лише до

у зазначено, що дних підтверд- вками Урядо- формацією спе- готовленою для

основні мате- користувалися

на експертиза ладі Урядової амо, як і серед кспертів, були організацій- реактора РБМК, лені люди. І розумію як по- го. Приховати ора, «довести», катастрофи в в реакторі, а в сплуатаційного його головна на ж звинувати- науку, та ще й о це на увесь

на вашу дум- ки створили та- реактор?

сім — не існу- ої експертизи омній енергети- монополія — СРСР. Голов- м було відомо реактора. Та во- о конструкцій- не прояв- клали відповід- о експлуатації ого регламен- У присут- вників Мінсе- ні запуски бло- ійснювалися з ктивності нуль жодного разу а це уваги. А льтатами роз- дової комісії дства, найго- бвинуваченням о персоналу запасом реак-

тивності менше 15 стержнів.

Та, звичайно, і з розробників реактора не слід робити крайніх. У цю справу вплелася вся наша система.

— Окрім офіційних документів, суд користувався і показаннями свідків, у числі яких чимало ваших колишніх підлеглих. Чи всі вони давали об'єктивні свідчення?

— Показання окремих товаришів буквально здивували. Просто вразили відвертою брехнею. Дехто говорив не думаючи. Коли один з них сказав, що бачив, як на робочих місцях люди писали листи чи грали у доміно, то суд вже не цікавило, що то були робітники не ЧАЕС, а підрядної ремонтної організації. У свідків були також іноді помітні розгубленість, навіть страх. Це, мабуть, також заважало їм бути об'єктивними.

— Під час суду в Чорнобилі я отримував докладну інформацію про кожне його засідання. І вирок, який практично повторив обвинувачувальний висновок, з якого почалася робота суду, виявився несподіваним. Адже склалося враження, що показання свідків і все судове слідство спростовують все більше й більше обвинувачень. Чи й насправді так було?

— Це було дійсно так. Але я добре розумів, що суд зібрався не для того, аби когось виправдати. Проте найбільшого покарання не очікував.

Єдине незрозуміло — навіщо мене рік тримали під вартою у слідчому ізоляторі КДБ?! Адже я ніяким чином не міг перешкодити веденню слідства.

— А де були після суду?

— Майже місяць — у київській тюрмі на Лук'янівці, а потім — зона. Є стаття, за якою за умов додержання режиму утримання, нормальної поведінки тощо після відбуття третини строку покарання засудженого можуть направити на будівлі народного господарства. Так я опинився в Умані. А тут — трест, будівельне управління. Будуємо житло, об'єкти соцкультпобуту та промисловості.

— Вам відомо щось про долю інших засуджених у Чорнобилі?

— Інспектор Атомнаглядy Лаушкін, начальник реакторного цеху Коваленко і начальник зміни станції Рогожкін відбули покарання. Після цього Лаушкін помер, а Коваленко і Рогожкін працюють у Чорнобильській зоні. Головний інженер ЧАЕС Фомін і його заступник Дятлов звільнені достроково згідно з Указом Президента СРСР у зв'язку зі станом здоров'я. Фомін живе нині в Калінінській області, Дятлов — у Києві.

— Що б ви хотіли ще сказати?

— Про що говорити? Чи цікавить це когось? А всім, хто цим цікавиться, відомо що до чого. Вони читали відповідні матеріали, документи. А найкращий з них, на мою думку, — доповідь комісії Держпроматомнагляду СРСР про причини й обставини чорнобильської катастрофи. Цей документ побачив світ у січні нинішнього року. До нього слід придивитися і прислухатися.

Цим документом можна було б скористатися і для прийняття остаточного рішення щодо майбутнього реакторів РБМК. Поки ж його долю вирішують зацікавлені сторони.

Суд покарав людей, а щодо техніки, то мало що змінилося. На реакторах зробили більш швидкодіючий захист, збільшили запас реактивності. Але на Чорнобильській АЕС працює чужий персонал, він не зацікавлений у ній як слід. Немає того патріотизму, який був притаманний персоналу до аварії. І щоб не нажити нового лиха, перш за все слід звернути увагу на цю проблему.

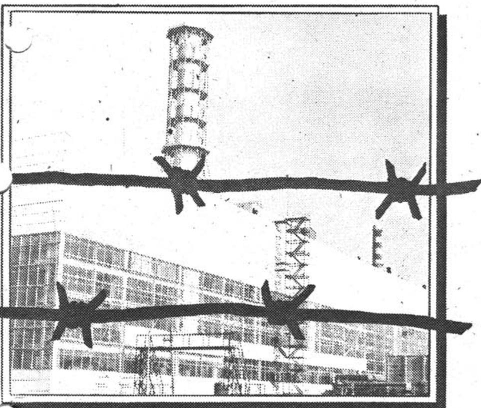
— Ви сказали, що подробиці чорнобильської справи добре відомі тим, хто цим цікавиться. Але ж інші теж повинні знати. У зв'язку з цим таке запитання: як ставляться до вас люди на будівлі, які аж ніяк не належать до зацікавлених осіб?

— Нормально. Здебільшого і в зоні, і тут, на роботі, люди добре розуміють суть справи. Розуміють, що вона не в особистостях Брюханова, Фоміна чи Дятлова, а зовсім в іншому.

А той бруд, яким довго поливали, тепер уже не відмити. Ніхто не візьметься за цю брудну роботу. Справу зроблено, бо її треба було зробити.

Хоча комісія Держпроматомнагляду свої висновки надіслала до Верховної Ради Союзу, навряд чи хто там буде цим займатися. І у вироку зазначено, що по проектних і конструкторських організаціях вестиметься окрема справа. Але її не було. Певно, як це завжди робиться, справу не порушено через відсутність складу злочину. Сумніваюсь, що й сьогодні хтось наважиться ославити радянську науку. Хто піде на те, щоб винести вирок усій системі? Ніхто.

Розмову вів Олексій БРЕУС, спеціальний кореспондент «Голосу України».

З пошти розділу

ПРОГРАМА ДЛЯ ДІТЕЙ

Чорнобиль... Біль і тривога з роками не вщухають, а, навпаки, стають більшими. Особливо це стосується долі молодого покоління, майбутнього української нації.

Тому і пропоную створити цільову програму під назвою «Діти України». І перше, що треба зробити — це заснувати лікувально-діагностичні центри з найновішим устаткуванням. Спеціалістів до них треба добирати на конкурсній основі.

Друге — це організація відпочинку та оздоровлення дітей в чистих регіонах, забезпечення їх чистими продуктами харчування. Для цього необхідно негайно провести «інвентаризацію» всіх пансіонів, будинків відпочинку, мисливських угідь, піонерських таборів тощо.

Кошти, окрім виділених республіканським і союзним урядами, перерахованих установами, підприємствами та організаціями, можна одержати й іншим чином. Пропоную провести республіканський добовий добродійний телемарафон.

Підготовку телемарафону слід доручити республіканському Держтелерадіо, газеті «Голос України» та іншим республіканським газетам, газетам обласних Рад.

Тож закликаю всіх до цієї благородної справи. Гаяти часу не можна, бо кожна дитина — то цілий всесвіт.

Михайло ГУТНИК, робітник.
Київ.

ГРУНТИ БУВАЮТЬ РІЗНІ

На Поліссі в рослини, а потім в організм людини цезію потрапляє в десятки разів більше, ніж в інших областях України з такою ж щільністю забруднення, що пов'язано з особливостями грунтів. Це добре відомо хоча б із досліджения грибів та молока.

Тому вважаю, що визначення зони забруднення необхідно робити лише після детального наукового аналізу всіх аспектів природно-кліматичних умов, фізико-хімічної структури грунтів, які можуть впливати на нагромадження радіонуклідів у сільгосппродукції.

В. БОНДАР, завідуючий відділом райсанепідемстанції, депутат районної Ради народних депутатів.
Камінь-Каширський, Волинська область.

АНКЕТА «ГОЛОСУ УКРАЇНИ»

Наближається трагічний ювілей — 5-та річниця катастрофи на Чорнобильській АЕС. Засобами масової інформації широко висвітлювалася робота по ліквідації наслідків цієї небаченої світом аварії. Нині ніби все гаразд... Та чи все? Як склалися долі людей, яких відселили з так званої 30-кілометрової зони, із зон «жорсткого контролю»? І чи всіх відселили? Щоб дати відповідь на ці запитання, просимо заповнити анкету.

1. У якому році вас відселили? ______

2. З якого міста чи села? ______
(район, область)

3. Хто займався відселенням? ______
(назва організації чи установи)
______

4. Які проблеми виникали в процесі відселення? ______
______

5. Де ви тепер мешкаєте? ______
(місто, село, район, область)
______

6. Погіршились чи поліпшились ваші житлові умови порівняно з доаварійними? ______

7. Чи вдалося вам на новому місці знайти роботу за фахом?
______

8. Ваш фах ______

9. Чи маєте ви дітей? ______
(кількість, вік)

10. Чи задовольняє вас стан їхнього здоров'я? ______
______

11. Чи скористались ви пільгами, наданими тим, кого відселили з 30-кілометрової зони і зон жорсткого контролю? ______
______

12. Якщо ні, то що стало на заваді? ______
______

13. Чи приділяють вам увагу місцеві органи влади? ______
______

14. Чи надавав вам допомогу Червоний Хрест, Союз «Чорнобиль», інші громадські організації та фонди? (Якщо так, то яку саме?) ______
______

15. Чи слід, на вашу думку, припиняти діяльність АЕС, замінюючи їх іншими джерелами енергії? ______
(так, ні)

16. Чи вірите ви в те, що ваше життя може змінитись на краще?
______

Просимо направити відповіді на анкету не пізніше, ніж за тиждень з дня публікації. І, будь ласка, не забудьте зробити позначку «Анкета» над адресою редакції. Дякуємо за увагу!

ХТО ПОДАСТЬ РУКУ МЕЛЬПОМЕНІ,

або Що гальмує створення угорського професіонального театру на Закарпатті?

У тому, що він потрібен, усі одностайні: й понад 150 тисяч угорців, які компактно проживають в області, і керівництво різних рівнів, включаючи й республіканське. Ідея почала активно визрівати ще в 1988 році, коли область готувалася до звіту на Політбюро ЦК КПУ. Тоді ж у прийнятому документі компетентним республіканським органам рекомендувалося подати закарпатцям посильну допомогу (у тому числі й матеріальну) для задоволення духовних потреб національних меншостей, що проживають у регіоні. Було схвалено конкретні пропозиції. Серед них — створення угорського професіонального театру.

Звичайно, викристалізувалась ідея не на пустому місці. Її «народили» насамперед успішні виступи угорської трупи самодіяльного народного театру з міста Берегова, що діє в області з 1952 року. З тих пір аматори виходили на сцену понад 1400 разів, винісши на суд глядача 35 вистав. Дебютували оперетою І. Дунаєвського «Вільний вітер», переклад якої на угорську мову контрабандним шляхом (тепер уже можна зізнатися) привезли з Будапешта. Поряд з угорськими в репертуар систематично включали кращі твори українських, російських, вірменських та інших драматургів, а також місцевих авторів.

За помітний вклад у взаємозбагачення духовних надбань народів-сусідів незмінному режисеру театру Отто Шоберу присвоїли звання «Заслужений працівник культури УРСР». Колектив неодноразово виходив призером різних оглядів, конкурсів, фестивалів. Багата і жанрова палітра театру: від есе до трагікомедій. А грі окремих самодіяльних акторів могли б позаздрити й деякі професіонали.

А вже згодом зійшлися на думці: на базі берегівської самодіяльної трупи створити професіональний театр. Водночас було очевидним, що тільки аматорами в даному разі не обійтися — потрібні спеціально підготовлені актори.

Ось тут одним з перших (і поки що єдиним) на вже згадувані вище рекомендації відгукнулося Міністерство культури УРСР. Приймається рішення про набір до Київського інституту театрального мистецтва імені Карпенка-Карого спеціальної групи здібних юнаків та дівчат із Закарпаття, які володіють угорською мовою.

Попередній відбір майбутніх абітурієнтів проходив безпосередньо на місці. Після двох його турів з 80 бажаючих залишилось 32. Половина з них після вступних іспитів стала студентами акторського факультету. А ще двоє — режисерського. З лютого нинішнього року всі вони проходять навчальну практику в Будапештському інституті театрального мистецтва та кіно, де під керівництвом відомого режисера Кароля Казіміра набувають насамперед навичок добротної угорської сценічної мови. Звідти вони повернуться додому на початку літа.

За словами Отто Шобера, київські та будапештські фахівці в основному задоволені групою. До 1993 року — року випуску — є всі можливості, щоб підготувати із закарпатських студентів непоганих спеціалістів. Таким чином, кадри для театру будуть. Але для повнокровного функціонування храму Мельпомени потрібні не лише вони. Не менш важливою передумовою є матеріальна база. З цього приводу обласне керівництво неодноразово зверталося за допомогою у вищестоящі інстанції. Але, крім обіцянок, нічого поки що не дочекалось. Тоді Берегівський райвиконком взявся за діло самотужки. Замовили ужгородському відділенню інституту «Туристпроект» документацію на реконструкцію та добудову діючого в райцентрі будинку культури з переобладнанням його частини під професіональний театр. Згідно з підрахунками, все це має коштувати 8—9 мільйонів карбованців.

Члени створеної в районі ініціативної групи почали зондувати: хто б зміг на належному рівні і в стислі строки виконати непросте замовлення? Виявилося, що в області такої організації немає. Коли ж на когось по-старому «натиснути», об'єкт здадуть не швидше, ніж через десять років. Подібне в Ужгороді вже було. Але як закрити на такий тривалий час єдиний культурний центр, де проводять свій вільний час берегівчани? І куди прилаштувати на цей період молодих акторів, які прибудуть уже через два роки?

Почався пошук альтернативи. За виготовлення проекту взявся архітектор з угорського міста Мішкольца Йожеф Вінце. Попередні ескізи фахівцям сподобалися. Авжеж — усе тут передбачено за кращими світовими стандартами: сцена, зали, костюмерні, освітлення, навіть апаратура для синхронного перекладу. Знайшлися і дві угорські фірми, які готові за півтора-два роки втілити в життя намічене та забезпечити майбутній театр обладнанням, передбаченим у проекті. Щоправда, просять за це також немало — два мільйони доларів.

Тепер закарпатці перед дилемою: який варіант вибрати? Звичайно, переваги другого очевидні. Але де взяти валюту?

У берегівчан її немає, бо на них ще «висить» будівництво нової лікарні, яку також зводять угорські спеціалісти. А область ніяк не «нашкребе» навіть 46 тисяч доларів, необхідних для проектування сучасної університетської бібліотеки, бо старе приміщення просто в жалюгідному стані.

— Якби Закарпаття мало статус зони вільного підприємництва, — розмірковує начальник облуправління культури В. Габорець, — могли б залучити закордонних спонсорів. А так...

Не дуже віриться і в можливість кооперування коштів підприємств і господарств, які мають валюту. Бо ті скоріше воліють придбати за долари чи марки старі іноземні автомобілі чи відеоапаратуру для особистих потреб. А театр? Нехай чекає ліпших часів.

Хто ж подасть тоді руку бідній Мельпомені?

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Закарпатська область.

Члени створеної в Берегівському районі ініціативної групи почали зондувати: хто б зміг на належному рівні і в стислі строки виконати непросте замовлення? Виявилося, що в області такої організації немає. Коли ж на когось по-старому «натиснути», об'єкт здадуть не швидше, ніж через десять років. Подібне в Ужгороді вже було.

ЖИТИМУТЬ У «СВІТЛИЦІ»

Обласне відділення Держкомнафтопродукту УРСР, управління «Антрациттампонажгеологія», НДІ заводу шахтного устаткування... Далебі, ні Еол, ні Орфей не змогли б заримувати ці довжелезні назви для тонкострунного звучання. А потреба така — добрим словом згадати у колі муз поважні господарські організації — є. Бо то — новоявлені меценати. При їхній фінансовій підтримці нарешті зводиться в Луганську Будинок творчості.

Набирає конкретних обрисів давня мрія інтелігенції міста — мати власний центр. Довголітні потуги у цьому напрямі без реальних фінансових підвалин незмінно терпіли крах. Востаннє жменька ентузіастів тулилася в кулуарах філармонії. Поки їх і звідти не потіснив... буфет.

Сьогодні в Будинку творчості наближаються до завершення оздоблювальні роботи в приміщенні, відведеному під виставочний зал обласної організації Спілки художників УРСР. І ведуться вони, ще раз наголосимо, так би мовити, з ласки промисловиків - благодійників, оскільки фундатори цієї благородної справи — Фонд культури, творчі спілки, обком профспілки працівників культури — самотужки не спромоглися зібрати гроші на більш-менш пристойний ремонт.

Зрештою, шлях до благородної мети не має принципового значення. За участю нових спільників дещо трансформувався первородний задум: окрім суто мистецьких сил триматиме на паях щойно зареєстровану Ленінським райвиконкомом громадську організацію — Будинок творчості «Світлиця» — і технічна інтелігенція області.

Але тут нічого нарікати, все по справедливості, бо розраховувати на повний альтруїзм спонсорів — щонайменше наївно. Кожен дбає ще й про власні інтереси. Геологи, машинобудівники, енергетики, які мають широкі зовнішньоекономічні контакти, зацікавлені, щоб ділові зустрічі з партнерами відбувалися не абиде, а в солідних апартаментах, у невимушеній, довірливій атмосфері. Інша річ, що тоді «Світлиця» не обійдеться без отих «спецобслуговувань» та «санітарних днів», які завжди псують нам настрій. Але культурні, виховані люди, думається, якось знайдуть спільну мову.

Тут має, власне, проявитися і надзавдання «Світлиці» — консолідувати людей різних фахів, смаків, політичних симпатій, об'єднати їх заради загального добра. Незабутня Леся Українка називала інтелігенцію мозком нації. А скільки нагромадилось сьогодні проблем, вирішити які без «мозкових атак» просто неможливо.

Врешті-решт є надія, що на новому терені дійдуть злагоди, якось урівноважаться два крила культури Донбасу — російське й українське. Словом, належить чесно попрацювати заради нашого національного відродження.

Теплі й обнадійливі нотки вже виразно вчуваються у прозаїчному перестуку молотків майстрових людей, які завершують вишуканий декор затишного камерного залу, припасовують графіку і ліплення в традиційних мотивах старого міста в червоній вітальні (клубі ділових зустрічей), лаштують бар, оздоблюють художнім драпом салон бібліотеки, кіоск авторських робіт, більярдну...

Клопітно, звичайно, але ж відомо, що робота лягає на душу, коли відчуваються надійна опора й підтримка. На людей, які нині знаходяться за кадром, мабуть, сьогодні єдина надія. Надихає приклад громадянина Древньої Греції Мецената, котрий не шкодував коштів для талантів, для того, щоб не змовкав чарівний голос муз. І як добре, що не перевелись, не розгубились на дорогах століть його послідовники.

Олександр СЕРГІЇСЬКИЙ.
Луганськ.

Акціонерне товариство «Республіканський комерційний центр «ІНКОМАК» спільно з компанією «Олів'є» (Франція) 16 - 19 квітня 1991 року в КИЄВІ проводить міжнародну виставку за участю відомих фірм Франції, Швеції, Італії, США, Бельгії та інших країн:

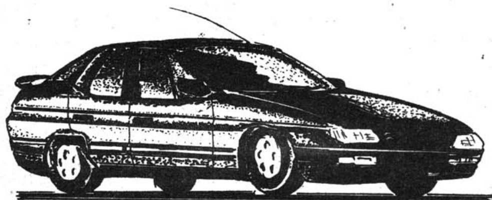
«СІТРОЕН» - легкові автомобілі та мікроавтобуси з бензиновими й дизельними двигунами;
«КЛАРК КОМПОНЕНТС ІНТЕРНЕШНЛ ІНК.» - трансмісії, коробки передач, редуктори для сільськогосподарської та іншої техніки, навантажувачів тощо;
«РРМ» - виробництво підйомних кранів широкого діапазону;
«БЕРЖО» - обладнання й механізми для підготовки будівельних матеріалів і для експлуатації в гірничовидобувній промисловості;
«ВОЛЬВО-МІЧІГАН-ЮКЛІД» - техніка для будівництва і транспорту: самоскиди, навантажувачі, екскаватори;
«П'ЄР РОЛАН І САТЕЛЕК» - стоматологічне обладнання;
«ВІЛЛА» - стоматологічні кабінети;
«САНОФІ» - виробництво медикаментів;
«ПОРШЕ» - санітарно-технічне обладнання;
«АДС» - обладнання для виробництва пластикових пляшок різної місткості для харчових продуктів та іншого використання;
«СКАМІА» - обладнання для лиття на основі полімерів і еластомерів;
«СОДЕМЕ» - обладнання для виготовлення упаковки з картону й дерева;
«Сі-Ай-Ві-Джі» - водне різання граніту й іншого каменю;
«АЛЬФАГРАФІК» - телефони, телекси, телефакси.

©слово рс

Програма семінарів на міжнародній виставці

16 квітня
14.00 Презентація автомобілів фірми «Сітроен» і їх гідравлічної підвіски.
17 квітня
10.00 Новий винахід для стоматологів - рентген-установка «Флаш-дент».
14.00 Використання тари й пакувальних матеріалів у зберіганні та перевезенні сільськогосподарської й промислової продукції.
18 квітня
10.00 Міжнародний ринок мармуру, граніту і його кон'юнктура.
11.30 Новий метод видобування блоків у кар'єрах - водне різання.
14.00 Дробильне устаткування в шахтах і кар'єрах.
16.00 Принципи використання транспортної техніки в кар'єрах і шахтах.
19 квітня
10.00 Чому на Заході існують фірми, що спеціалізуються виключно на виробництві таких основних вузлів, як трансмісії та коробки передач?
11.30 Сучасні принципи будівництва шляхів.
15.30 Устаткування для виробництва цегляних блоків із землі та відходів.

Співробітництво з фірмами-учасниками виставки - запорука Вашого успіху! Сучасний дизайн, останні технологічні досягнення, висока якість виконання, надійність в експлуатації - це Вам гарантують названі фірми!

Виставка проводитиметься за адресою: Київ, вул.Володимирська, 57 (Будинок учителя).
По довідки звертайтеся на адресу: 252001, Київ, вул.Софіївська, 9.
Телефони: (8-044) 228-79-07, 228-87-61, 229-87-48. Телетайп 131103 ИНКОМ. Телекс 131114 INKOM SU. Факс (8-044) 228-79-07, 229-87-48.

Докладніше з пропозиціями названих фірм Ви можете ознайомитись у газеті «Україна-бізнес».

COMPAGNIE OLIVIER

Відома японська корпорація «МАЗДА» надала СП «Мінолта-Трейдінг-Україна» виключні права на продаж та обслуговування автомобілів «Мазда-323» (одна з найпрестижніших моделей).

MINOLTA
TRADING-UKRAINE

ЯПОНСЬКІ АВТОМОБІЛІ НА УКРАЇНІ ВЖЕ СЬОГОДНІ!

Ці автомобілі виготовляються спеціально пристосованими до умов експлуатації на Україні. Двигун дизельний. Надається гарантія і здійснюється післягарантійне фірмове обслуговування у спеціалізованих майстернях — унікальни ним на ринку автомобілів.

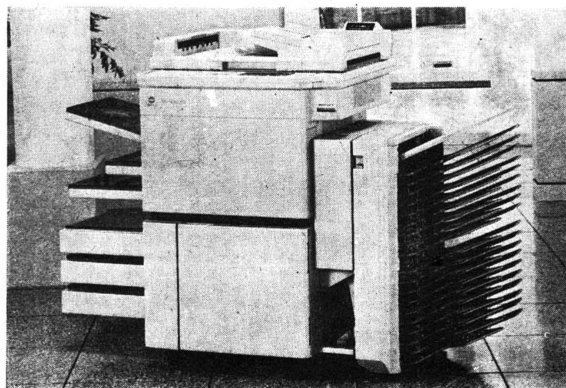
Оплата — у вільно конвертованій валюті, обслуговування — за карбованці. Ціни — нижчі за середньоєвропейські на 20—25%.

Звертаємо увагу керівників підприємств: ви можете придбати автомобіль «Мазда-323» за валюту, а продати його своїм працівникам за КАРБОВАНЦІ.

Наші телефони в Києві: 417-71-20, 417-81-23.

Адреса: 252080, Київ, вул. Туровська, 13.

УВАГА!

ЯПОНСЬКА КОПІЮВАЛЬНА ТЕХНІКА!

СП «МІНОЛТА-ТРЕЙДІНГ-УКРАЇНА» — єдине на Україні підприємство, яке не лише продає японську копіювальну техніку, а й здійснює її ГАРАНТІЙНЕ та ПІСЛЯГАРАНТІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ.

Вам пропонуються копіювальні системи, факси та фото- і відеокамери японської фірми «МІНОЛТА», всесвітньовідомої своєю оптикою й унікальним тонером. Спеціалісти фірми навчать вас швидко і майстерно оперувати цією вкрай необхідною в сучасних умовах технікою.

Оплата — у вільно конвертованій валюті; обслуговування і навчання— за карбованці.

Наш телефон у Києві: 417-85-78.

Адреса: 252080, Київ, вул. Туровська, 13.

Є У «СОКОЛА» РЕЗЕРВ

Хокей

Уже не перший рік юні хокеїсти СДЮШОР виїздять до Словаччини. Два роки тому у членів хокейного клубу невеличкого словацького містечка Зволен виникла ідея провести турнір кращих дитячих команд, до яких входять хокеїсти 1978 року народження, у трьох сусідніх містах. Крім рідного Зволена, обрали Банську Бистрицю і Детву. А оскільки турнір розглядається як продовження тренувального процесу, то й вирішили запросити на нього команди з Чехії та України. Отак вибір випав на СДЮШОР «Сокіл», де працюють висококваліфіковані фахівці. Цікава деталь: організатори вирішили проводити ці змагання для хлопчиків одного віку до тієї пори, доки вони не закінчать спортивну школу. Переваг тут багато. Можна спостерігати, як зростає майстерність гравців, вивчати чехословацьку і радянську школи хокею, та й тренерам обмінюватися досвідом підготовки хлопців до гри в командах майстрів.

...Коли юні хокеїсти «Сокола» вийшли з автобуса біля зимового стадіону в Зволені, їх одразу оточили словацькі друзі. Почали шукати знайомих, запрошувати до себе. Але тренер «Сокола» В. Соколов спочатку дав команду: «На лід!». І хоча позаду була добова поїздка в поїзді, хлопчики з радістю одягли ковзани і спортивну форму. А вже потім словацькі ровесники розібрали «своїх» українських гостей по домівках. Адже «Сокіл» уже втретє гостює в Зволені. Тож українські спортсмени вже встигли подружитися не тільки зі своїми постійними суперниками на льоду, а й з їхніми родинами.

Треба зазначити, що в Зволені, як і в Києві, стали менше відпускати коштів на потреби дитячого хокею. Клубна каса не поповнюється й після матчів, які проводить у другій лізі команда майстрів. Тому всі витрати по проведенню турніру лягли на плечі батьків. Вони готували для своїх дітей і гостей чай, обід, пироги. А Павел Бачек, відомий у колишньому гравець, нині тренер, та Ладіслав Пацига увесь тягар організаційних клопотів взяли на себе. І чудово з ними впорались, бо турнір вдався.

За його умовами в фінал виходили переможці трьох груп, а також команда Зволена. Я рік не бачив в офіційних зустрічах гравців «Сокола», а тому було цікаво: чи додали вони в майстерності? Додали. Словацькі фахівці говорили тренеру В. Соколову, що захисники Сашко Капашов і Павло Гуменюк, нападаючі Вадик Сєров, Сергій Радченко, Борис Проценко обов'язково стануть майстрами високого класу. Не раз їх дії на льоду викликали овації на трибунах. А як переживали батьки словацьких хокеїстів, коли невеликі на зріст Сергійко Садій або Вітя Новиков вступали у силову боротьбу із суперниками, які набагато вищі за них. А фінти Дмитра Шаповалова, як на мене, запозичені з арсеналу Валерія Харламова. Хоча цілком ймовірно, що Дмитрик ніколи не бачив цього чудового майстра хокею.

«Сокіл» дуже легко переграв у своїй підгрупі дві братиславські команди і господарів. А у фіналі йому вчинили опір спортсмени з моравського міста Опава. Лише в третьому періоді соколята схилили шальки терезів на свою користь. Ще дві зустрічі зі старими знайомими — хокеїстами Тренчина і Зволена — кияни виграли легко. І стали володарями... смачного торту, який одразу було розділено на двадцять частин. На всіх, хто, як і торік, здобув свою чергову міжнародну перемогу.

А тренер соколят В. Соколов знову отримав запрошення взяти участь у такому ж турнірі 1992 року. Щоправда, словацькі хлопчаки із Тренчина і Зволена спочатку приїдуть до Києва, щоб провести між собою турнір під час літніх канікул.

Що ж, від цих змагань обов'язково виграють дорослі команди майстрів України і Словаччини, до яких з часом увіллються нинішні тринадцятирічні гравці, що набувають досвіду міжнародних зустрічей.

Сергій ЯРОСЛАВОВ.
Київ — Зволен — Київ.

На знімку: київські соколята на льоду Палацу спорту в Зволені.

Фото автора.

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:
Головний редактор — 446-92-11
Заступники головного редактора — 446-70-42, 446-91-16, 446-91-37, 446-91-96.
Відповідальний секретар — 446-72-63.
Завідуючий коректорською — 446-60-22.
Відділи:
міжнародний — 446-91-20,
листів — 441-88-28,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-55,
екології — 441-88-58,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44.

Загадковий Шустер

Футбол

Вболівальники мадрідського «Реала» вважають, що розлучення з ним стало причиною невдач, яких зазнав клуб у нинішньому сезоні. Керівники «Барселони» таємно шкодують про те, що відпустили його колись до «Реала». В Німеччині переконані, що з його допомогою збірна ФРН спромоглася б перемогти на світових першостях тричі підряд. Проте Бернд Шустер, який вірою і правдою служив і «Реалу», і «Барселоні», але відмовився виступати за збірну Німеччини, ні про що не жалкує й прекрасно почувається в мадрідському «Атлетіко», який швидше за все стане срібним призером чемпіонату Іспанії.

До того, як 31-річний німецький футболіст потрапив торік до «Атлетіко», клуб посідав 10-те місце в першості країни, маючи в активі після семи турів лише одну перемогу. А з Шустером вдалося вийти на друге місце, здобувши в наступних чотирнадцяти матчах навіть більше очок, ніж «Барселона», яка лідирує.

Утім, головне навіть не в цьому: якісно змінилася гра команди, яка за 21 тур пропустила найменше голів і мала другий показник за кількістю забитих м'ячів.

Як вважають гравці, злетові «Атлетіко» дуже сприяв Шустер.

— Поява в нас Бернда — чудова подія для команди,— сказав найкращий бомбардир «Атлетіко» Маноло Санчес. — Коли він на полі, ми почуваємося набагато впевненішими. Шустер чудово розуміє, в який момент необхідно прискорити гру, а в який — уповільнити. В умінні розподіляти м'ячі йому, як на мене, немає рівних...

Справді, німецький футболіст знає про гру все. В обороні він діє, як природжений захисник, у центрі поля він — неперевершений диспетчер, а в атаці володіє потужним ударом і «хитрим» дриблінгом. Його здатність перетворювати ігрові ідеї в голеві моменти дала змогу впевнитися у власних силах нападаючим «Атлетіко»: Санчесу, Футре й Родаксу. За 13 років кар'єри професійного футболіста, 11 з яких проведено в Іспанії, Шустер навчився робити свою справу бездоганно.

— Я дуже добре знаю іспанську лігу, і тут для мене секретів немає,— стверджує футболіст, єдиний, кому довелося виступати в складах трьох «грандів» — «Реала», «Барселони» й «Атлетіко».

Однак мудрість коштувала йому недешево. Один з найкращих півзахисників 80-х років, Шустер зіграв лише 21 матч за збірну ФРН у період з 1979 по 1983 рік і ніколи не виступав у фіналах світових першостей. 1982 року, коли турнір проходив в Іспанії, він був травмований. А 1986 року, коли Франц Беккенбауер запропонував йому «квиток» до Мексіки, Шустер несподівано для всіх відмовився. До Італії, де, як відомо, 1990 року збірна ФРН стала чемпіоном, його вже не запросили.

— Я не хочу більше обговорювати питання про мій виступ за збірну, — сказав Шустер журналістам. — Це все — в минулому. Але я не скаржусь, хоч і розумію, що міг би досягти того, чого ніколи не добитися, виступаючи в клубній команді...

Шустер потрапив до «Барселони» 1980 року за рекомендацією свого співвітчизника, відомого тренера Удо Латека, який зібрав навколо «зірки» команду, яка стала чемпіоном Іспанії п'ять років потому.

Однак, коли в Бернда почалися конфлікти з товаришами по клубу та податковими службами, керівництво «Барселони» поспішило позбутися «незручного» футболіста. Але він тут же знайшов місце в «Реалі», до якого вписався з першого ж матчу й разом з ним двічі вигравав золоті медалі чемпіонатів країни.

Проте й тут його складний характер дався взнаки. Під час перерви між сезонами Шустер навідріз відмовився поїхати до американського турне без дружини й дітей. Звільнення не примусило чекати на себе. Протягом чотирьох місяців він тренувався самотужки, поки на нього не звернули уваги в «Атлетіко». Він дуже хотів обійти в нинішньому чемпіонаті «Барселону» й «Реал». «Після цього можна подумати й про «пенсію», — сказав Шустер.

З цим доведеться все ж зачекати. Адже барселонців «Атлетіко» обігнати вже не зможе. Хоча є втіха — «Реал» фінішує далеко від призового місця.

Костянтин КЛЕЩОВ,
кореспондент ТАРС.
Мадрід.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Заступник головного редактора — Анатолій Горлов.
Чергові редактори — Валентин Лабунський, Володимир Савцов.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.
Випусковий — Олексій Бондаренко.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Антоніна Сильверстова, Людмила Нєсєна, Любов Станачич, Людмила Терещук.
Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Віктор Процун, Раїса Гринюк.
* * *
Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Індекс 60955.
Тираж 166.300.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 03150691.